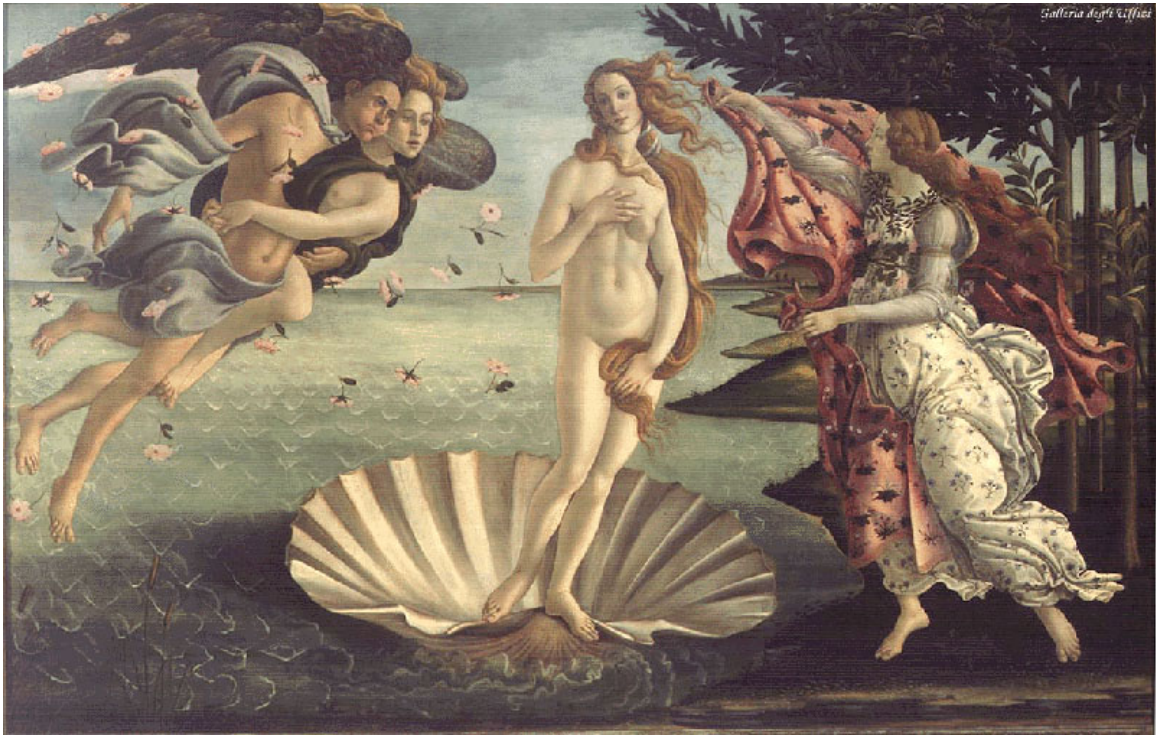

Mil paraules valen més que una imatge

Treball de final de carrera
Tutora: Carme Bové
Alumna: Laura Ferret i Saiz
Curs 2008-09

ÍNDEX		<u>pàgs.</u>
1. Justificació		3
2. Introducció		3
3. Objectius del treball		4
4. Descripció del centre		6
4.1. <i>Característiques del centre</i>		
4.2. <i>Característiques del grup de 2n Batxillerat</i>		
4.3. <i>La llengua catalana a 2n de Batxillerat</i>		
5. Fonaments textuais		11
5.1 <i>Aspectes a reforçar: la forma (el continent).</i>		
5.1.1 <u>El procés de composició</u>		
5.1.2 <u>Esquema del text</u>		
5.1.3 <u>Models textuais</u>		
5.2. <i>Aspectes importants: el fons (el contingut).</i>		
5.2.1 <u>El comentari de l'obra d'art: metodologia</u>		
5.2.2 <u>El comentari d'escultures i pintures</u>		
6. Les activitats		30
6.1. <i>Seqüenciació</i>		
6.2. <i>Resultats</i>		
6.3. <i>Valoració</i>		
7. Conclusions		37
8. Bibliografia		38
9. Annexes		
9.1. <i>Programació de les sessions</i>		40
9.2. <i>Primer dossier</i>		45
9.3. <i>Buidat del primer dossier</i>		69
9.4. <i>Segon dossier</i>		74
9.5. <i>Buidat segon dossier</i>		82
9.6. <i>Mostres de textos dels alumnes</i>		95
9.7. <i>Comentari publicat a la revista de l'IES</i>		102

1. Justificació

Mil paraules valen més que una imatge és un treball que pretén teixir tot un mètode d'elaboració dels comentaris de les obres d'art pels alumnes de 2n de Batxillerat els quals han de preparar i treballar 104 obres per a la Selectivitat, moltes vegades sense coneixements previs, sense nocions bàsiques de la Història de l'art ni del coneixement del vocabulari específic¹.

Partint de la pròpia experiència, com a professora d'art, i de la realitat del nostre país², són un fet demostrable, com anirem justificant durant el treball, les dificultats dels nostres alumnes a l'hora de fer un comentari d'un text. Aquests inconvenients s'agregen en el moment que allò que s'ha de comentar no prové d'una font escrita, sinó visual, perquè no hi ha referents textuais i el comentari acaba sent el producte de la memorització prèvia dels continguts, obviant completament la lectura real de l'obra i la seva interpretació. A més, els alumnes han de ser conscients de la necessitat de conèixer profundament els patrons discursius, ja que en determinats moments utilitzaran l'argumentació i en d'altres la narració o la descripció.

Aquest treball té tres grans parts, la primera és la de contextualització de l'estudi, la justificació, la presentació dels objectius, la descripció del centre i del grup objectes d'estudi. La segona part és la reflexió dels continguts a treballar amb aquest grup, concretament el cos teòric on es plantegen els aspectes d'expressió escrita que cal reforçar amb els alumnes. I finalment, la tercera part conté totes les propostes d'activitats i els resultats del treball amb el grup d'alumnes.

2. Introducció

Un element clau d'aquest treball és la **interdisciplinarietat**, ja que és un treball conjunt entre el seminari d'història i geografia i els seminaris de llengües. Per tal d'aprofitar els recursos que seran exposats i treballats en aquestes assignatures.

---

¹ Cal especificar que en el sistema educatiu català el 2n de Batxillerat el precedeix un 1r curs, i que ambdós són postobligatoris, però requisits necessaris per accedir a un cicle formatiu de grau superior o bé a la Selectivitat. Aquests dos cursos inclouen alumnes del 16 als 18 anys. En instituts perifèrics i amb un nivell sociocultural mitjà-baix, la majoria de l'alumnat que accedeix al Batxillerat es proposa realitzar un cicle de grau superior, ja que una mínima part farà la Selectivitat i posteriorment accedirà a la Universitat.

² Aquesta realitat es refereix a algunes mancances i dificultats que s'ha trobat el sistema educatiu català, però també al gran nombre de població nouvinguda que han hagut d'assimilar d'una forma ràpida la majoria d'instituts de Catalunya i de la resta de l'Estat espanyol.

Cal mostrar als alumnes una visió científica de la realitat, i per aquest motiu haurem de paular unes activitats en què progressivament vagin assimilant la teoria i la pràctica que els volem transmetre.

L'objectiu principal de la metodologia exposada és despertar en l'alumne un **esperit científic** de treball i no tan memorístic. Un error molt freqüent i habitual és utilitzar la memòria fotogràfica per identificar, de manera immediata, l'autor, el títol de l'obra i les característiques més habituals. És important fer servir la memòria, però cal utilitzar-la dins d'un discurs raonat.

3. Objectius del treball

Aquest treball pretén trobar un mètode que ajudi els alumnes de 2n de Batxillerat a millorar la seva producció escrita, especialment de comentaris d'obres d'art. Per aquest motiu, el més encertat és dedicar les primeres sessions de l'assignatura d'Història de l'art a treballar la metodologia del comentari que hauran d'aplicar al llarg del curs. En primer lloc, treballarem els aspectes més aviat formals i per això caldrà fer exercicis més centrats en la forma d'escriure (els connectors textuais, les tipologies de textos, la manera de fer les frases...). Un cop haguem treballat aquests aspectes, caldrà treballar l'obra d'art com a tal. Aquesta segona part anirà enfocada en comentar les primeres obres d'art, que seran extretes del temari de Grècia, ja que són les primeres que entren a la Selectivitat.

El temps que disposem per dur a terme els objectius i les activitats corresponents és de cinc setmanes, tot i que després d'elaborar aquest treball, a l'aula continuarem aplicant activitats que permetin treballar el text i el comentari de l'obra d'art. És cert que en relació a totes les assignatures que fan, la incidència d'aquesta assignatura és mínima i el contingut de la matèria d'Història de l'art és molt extens, a més, de considerar que estan al final d'una etapa en què ja han d'haver assimilat uns hàbits d'estudi i uns coneixements.

Considerem que és important conèixer els punts forts i febles del grup, perquè els objectius i les activitats que proposem en el següent treball van molt enfocades a la realitat del centre i del grup, el qual té uns aspectes que el fan únic, i que permeten al

docent centrar-se en allò que cal reforçar i ampliar, coneixent les seves preferències i motivacions.

Es tracta d'un alumnat amb força necessitats acadèmiques, però una de les característiques principals del grup és la seva irregular predisposició envers l'activitat mental, l'esforç i la llengua catalana.

Així doncs, ens proposem (respecte l'actuació i la incidència del docent) el següent:

1. Desgranar el comentari de l'obra d'art en petites unitats que siguin més fàcils d'assimilar per l'alumnat.
2. Anar proposant la matèria d'Història de l'art d'una forma progressiva i de més fàcil assimilació.
3. Plantejar la llengua com un element essencial en el comentari, i per tant, com la targeta de presentació de l'alumne sobre allò que sap. Per tant, és important l'ortografia, la puntuació, el paràgraf, els connectors textuais...
4. Fer un seguiment i una avaluació individualitzades de la comprensió de l'obra i de la capacitat de comentar-la.
5. Plantejar l'art com una manera d'entendre les societats, però també com una riquesa codificada que cal saber explicar i per tant, cal tenir un domini suficient de la llengua catalana.

Al final del curs, els alumnes han de ser capaços de:

1. Ser conscients de la importància de la llengua com a vehicle de comunicació, en qualsevol àrea d'estudi.
2. Saber identificar clarament els diferents tipus de textos: descriptiu, explicatiu, argumentatiu.
3. Elaborar textos clars, entenedors, sintètics, estructurats i rics lèxicament.
4. Mostrar interès, gaudi i capacitat d'observar atentament les obres d'art i posteriorment, comentar-les seguint sempre les mateixes pautes.
5. Aconseguir que la seva capacitat d'anàlisi davant de qualsevol obra d'art, consisteixi en el reconeixement de les característiques bàsiques del període que forma part.

6. Despertar el seu interès per l'art i la seva interpretació, però també per la importància de saber transmetre els coneixements que es tenen de l'obra.

4. Descripció del centre

4.1. Característiques del centre

L'Institut d'Ensenyament Secundari (IES) està situat als afores de Terrassa, una ciutat industrial, que va créixer molt durant els anys seixanta, sobretot al voltant del nucli urbà, on es van construir barris per acollir els immigrants d'altres zones d'Espanya. És en un d'aquests barris sorgits als anys seixanta i setanta on se situa el nostre centre.

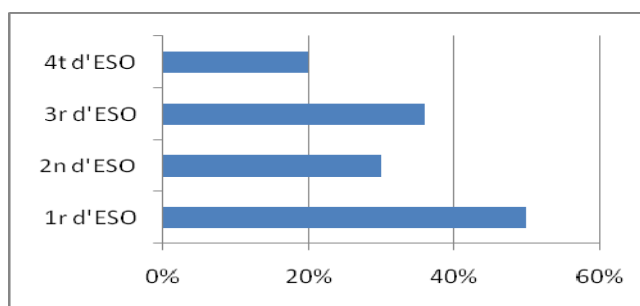
El centre està en funcionament des del 1979. Fins al curs 1995-1996 era un Institut de Formació Professional (FP) on s'impartien les especialitats d'electricitat, mecànica i d'administració i comerç. Amb la introducció de la reforma educativa (el curs 1996-1997), van començar a impartir-se cicles formatius de grau mitjà i grau superior d'electricitat, mecanització i administratiu, Ensenyament Secundari Obligatori (ESO) i Batxillerats. En l'actualitat s'imparteixen els cicles formatius de grau mitjà i grau superior de Electricitat i electrònica, Administració i Comunicació, imatge i so. Els alumnes que estudien ESO i Batxillerats comparteixen els espais del centre amb els de Cicles Formatius de Grau Mitjà i els de Cicles Formatius de Grau Superior.

El nivell d'estudis de les famílies del centre és baix: el 70% té estudis primaris, l'11% té estudis de FP, el 8% té estudis de Batxillerat, un 1% estudis universitaris i un 10% són analfabets. La majoria dels alumnes són catalans fills de persones d'origen andalús i actualment s'està produint una immigració d'origen magrebí i sud-americà.

Hi ha un percentatge molt alt d'alumnat que es matricula al centre sense haver superat el cicle superior de primària i, en alguns casos, ni tan sols el cicle mitjà (a 1r d'ESO arriba a un 50%). El gràfic següent mostra aquestes dades dividides per cursos.

Hi ha també un elevat nombre d'alumnes amb informe de l'EAP (equip d'atenció primària) i amb necessitats educatives especials.

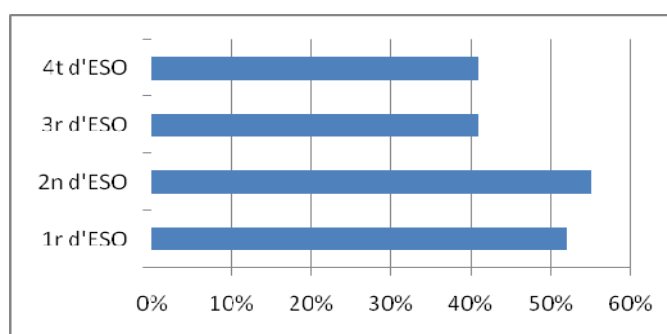
Gràfic 1. Nivell acadèmic de l'alumnat: alumnes que NO superen la primària

Font: Armengol, Mercè. *Projecte Lingüístic de Centre*. 2008. pàg 8.

D'altra banda, entre el 40% i el 60% de l'alumnat ha nascut fora de Catalunya, tal i com es pot veure en el diagrama de barres següent:

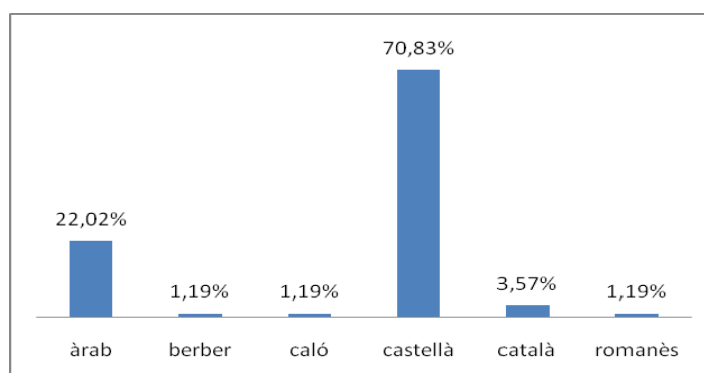
Gràfic 2. Procedència de l'alumnat: alumnes nascuts fora de Catalunya

Font: Armengol, Mercè. *Projecte Lingüístic de Centre*. 2008. pàg 9.

Les llengües familiars més utilitzades són el castellà (70,83%) i l'àrab (22,02%), dades que queden presentades al gràfic que h ha a continuació:

Gràfic 3. Llengües familiars de l'alumnat: 4t d'ESO

Font: Armengol, Mercè. *Projecte Lingüístic de Centre*. 2008. pàg 11.

Pel que fa a les altres llengües, només hi ha quatre alumnes al centre que parlin català amb el pare o bé amb la mare, i molt pocs utilitzen aquesta llengua per parlar amb els amics. Les altres llengües utilitzades en l'àmbit familiar són: el romanès, el búlgar, el berber, el rus, el caló i el portuguès. Alguns alumnes escolaritzats al Marroc o a Algèria coneixen el francès i un altre grup reduït d'alumnes procedents d'Astúries coneix alguns mots i frases en lleonès. Com es pot comprovar, el bilingüisme o plurilingüisme de l'alumnat és un fet que facilita l'aprenentatge d'altres llengües, com el català.

Un nombre bastant elevat d'alumnes ja ha nascut a Terrassa i han estat escolaritzats en català, per tant, poden expressar-se perfectament en aquesta llengua, però tenen greus prejudicis lingüístics i la utilitzen poc en usos col·loquials. Es pot afirmar que el català el tenen reservat a usos formals i acadèmics; per exemple, cap alumne qüestiona que la presentació del crèdit de síntesi es faci en català. Per això, alumnes nouvinguts que han estat escolaritzats en català durant els darrers cursos de primària, sovint utilitzen el castellà per integrar-se més ràpidament al centre. Observem que els alumnes de primer d'ESO, durant el primer trimestre del curs, utilitzen amb naturalitat el català a l'hora d'adreçar-se al professorat. Després de Nadal, però, comencen a canviar d'hàbits i passen a adreçar-s'hi en castellà.

Cal dir també que la majoria d'alumnes se senten molt identificats amb el barri on viuen. N'estan molt orgullosos i no tenen intenció de marxar.

4.2. Característiques del grup de 2n Batxillerat

El treball va destinat al grup d'alumnes de 2n de Batxillerat, ja que són els alumnes que han de preparar les 104 obres per la selectivitat. Altrament, és una assignatura de nova incorporació, perquè a part d'algun crèdit variable de 4rt d'ESO no hi ha previst al currículum cap assignatura comuna ni obligatòria que presenti l'art com a objecte d'estudi.

El grup d'enguany (curs 2008-2009) està format per 8 alumnes: 7 noies i 1 noi d'entre 17 i 21 anys, de les quals cinc són nascudes a Terrassa i tres provenen del continent sud-americà. Les incorporacions al sistema educatiu català dels que provenen de fora varien força i van des dels 4 anys, l'alumna que fa més temps que és aquí, fins els dos mesos, la que fa menys.

Pel que fa al nivell de coneixements i a les habilitats lectoescriptives, el grup es mostra força heterogeni.

Com és d'esperar, l'alumne que té 21 anys, i que és repetidor d'aquest curs, és l'alumne més avantatjat de l'aula, ja que gràcies a la seva edat mostra un grau més alt de maduresa intel·lectual i de domini de la llengua que les alumnes de 17 i 18 anys. Pel que fa a la resta, tres alumnes tenen unes aptituds i actituds que estan al límit de l'aprovat, però que amb una mica d'esforç se'n surten. Les altres quatre estan per sota del mínim, tan lingüísticament com intel·lectual.

No és un grup gaire homogeni pel que fa a les compatibilitats i interessos, però sí que coincideixen amb el fet que no es proposen grans reptes a assolir. Més aviat tenen una dinàmica força passiva i se senten més còmodes realitzant activitats procedimentals que intel·lectuals. Per posar un exemple, no entenen els mapes conceptuals i necessiten força temps per assimilar les informacions complexes sobre alguna obra d'art, com el Partenó, discurs que ve acompanyat de força vocabulari específic i de conceptes abstractes i culturals.

La diferència de nivells entre l'alumne repetidor i la resta fa que l'adequació del contingut i l'exigència lingüística vagin a la baixa, adaptant-la a la majoria del grup.

Només hi ha dos alumnes que puguin elaborar un text en llengua catalana amb unes condicions acceptables, tres ho fan amb dificultats i força faltes d'ortografia, dues sud-americanes estan en la fase d'immersió inicial i, per tant, intenten comprendre discursos orals i escrits en llengua catalana, però són incapaces de produir-ne, i una alumna que és argentina, però d'escolarització catalana, fins i tot expressa rebuig per la llengua catalana.

4.3. La llengua catalana a 2n de Batxillerat

Des de l'àrea de llengua catalana hi ha tota una unitat didàctica completa dedicada a la realització de comentaris. El professor de l'àrea comenta que, en termes generals, és un grup poc receptiu a la lectura, a la producció i a l'anàlisi de textos i mostra poc interès en la llengua catalana i en el seu ús.

Cal tenir en compte que part de les particularitats del grup vénen determinades pel tipus de famílies (que pel fet de ser castellanoparlants i nouvingudes no afavoreixen l'ús del català com a llengua d'ús habitual ni el reconeixement dels referents catalans com a propis), i per les característiques socioeconòmiques del barri on està situat l'institut.

La tutora del grup comenta que pràcticament cap dels alumnes es planteja accedir a la universitat. Prefereixen realitzar cicles de grau superior, i per tant, el nivell d'exigència i d'esforç dels alumnes davant les diferents matèries i la llengua és força baix, i a més, no els preocupa gaire.

El professor de llengua catalana treballa el comentari dels textos, a partir de la següent informació que lliura a l'alumnat, on podem veure que hi ha una definició de què s'entén per comentari de text però també hi ha unes orientacions. També trobem una esquematització de l'estructura que s'ha de seguir i algunes exemplificacions.

GUIÓ PER A LA REDACCIÓ D'UN COMENTARI DE TEXT

El comentari de text, entenent-lo com un "cos" (un text literari, filosòfic; assagístic, crític o expositiu; una pintura, una escultura o un edifici arquitectònic; una gràfica o un quadre sinòptic), s'ha de formalitzar amb un text expositiu (tants paràgrafs com idees):

1. Títol [Comentari de...]
2. Introducció [Informació general sobre l'obra o el quadre]
3. Desenvolupament [Comentari de tres/quatre idees de l'obra]
4. Conclusió

ORIENTACIONS

1. Un paràgraf per cada idea: un d'introducció, tres/quatre de desenvolupament, un de conclusió.
2. Sempre es treballen textos o obres mestres, per tant, cal ajustar els comentaris a les característiques dels criteris estètics/filosòfics de cada moment històric (renixement, barrocs...).

ESTRUCTURA (5 paràgrafs: 5)	LITERARI	FILOSÒFIC	PINTURA	ESCUL- TURA	ARQUI- TECTURA	GRÀFICA
<i>Títol</i>	Obra	Obra	Quadre	Peça	Edifici	Tema
<i>51: Introducció</i>	Època, estètica lit.	Època, moviment fil.	Època, estètica pict.	Època, estètica esc.	Època, estètica arq.	Context de la info
<i>Desenvolupament</i>	<i>52: Idea 1</i> Tema	Tema	E. plàstics	Materials	Estructura	Dades generals
	<i>53: Idea 2</i> Trets ling.	Lligams	Composició	Composició	Composició	Dades puntuals
	<i>54: Idea 3</i> Figures ret.	Raonament	Estil	Tècnica	Funció	Evolució
<i>55: Conclusió</i>	Resum	Resum	Resum	Resum	Resum	Resum

EXEMPLES

TEXT LITERARI	TEXT PICTÒRIC	GRÀFICA
<p>COMENTARI DE DUES PONES DE PARADÍS</p> <p>El <i>Tirant lo Blanc</i> és una novel·la cavalleresca de Joanot Martorell, escrita a mitjan segle XV.</p> <p>El tema del fragment que comentem és l' enamorament de Tirant per Carmesina, després que el capità s'hagi presentat davant l'emperador de Constantinoble.</p> <p>El text té dos estils de llengua ben diferenciats: la primera part, és un discurs formal i seriós, mentre que a la segona part canvia el to i agafa formes més sensuals.</p> <p>Al fragment destaca l'ús que Martorell fa de dues metàfores: les pomes, referides als pits de Carmesina, tenen una connotació de pecat (la poma del Paradís) i el fet de ser cristal·lins evoca la transparència per veure el seu cor.</p> <p>En conclusió, Martorell utilitza, en aquest fragment, recursos de la novel·la militar (davant l'emperador) i de la novel·la sentimental (davant Carmesina), tal com és habitual en la seva obra.</p>	<p>COMENTARI DE LA GIOCONDA</p> <p>La Gioconda és una pintura renixentista feta per Leonardo da Vinci cap al 1505. També és coneguda com la Monna Lisa.</p> <p>En l'obra es pot contemplar la mestria en l'ús de la tècnica de l'sfumato, sobretot als ulls, les commissures de la boca i els rinxols del cabell.</p> <p>Pel que fa a la composició, la dona està emmarcada en un paisatge que, ben mirat, no és simètricament igual a ambdós costats. Això crea una sensació de misteri.</p> <p>L'estil té les característiques de Vinci: gust pel dibuix (perfil de les mans), l'experimentació en l'expressió enigmàtica i el detallisme (brodat del vestit).</p> <p>Amb aquesta obra, Leonardo plasma les inquietuds renixentistes de la pintura: el gust per la tradició clàssica i l'experimentació</p>	<p>EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A TERRASSA</p> <p>La gràfica presenta l'evolució de la població de Terrassa entre el 1965, moment del boom de la natalitat, i el 1999.</p> <p>La població ha evolucionat des dels 118.000 habitants del 1965 fins als 173.000 del 1999. Això suposa que, en trenta-cinc anys, la població ha augmentat gairebé un 50%.</p> <p>Hi ha diversos anys en què la població ha disminuït lleugerament (1977, 1980, 1985...) però en general l'evolució sempre és positiva.</p> <p>Pel que fa a la immigració, després d'un fort creixement els anys 1965-75, es va estabilitzar, però després s'ha duplicat l'últim decenni 1990-99 fins arribar a les gairebé 5.000 persones anuals.</p> <p>Des del 1991, la població ha anat augmentant progressivament i, per tant, cal preveure que es mantindrà aquest augment els pròxims anys.</p>

Conjuntament, amb el professor de llengua catalana, hem establert un intercanvi d'informació per tal d'elaborar un criteri conjunt a l'hora d'explicar-los com s'ha de comentar una obra d'art.

5. Fonaments textuais

Aquest és el cos teòric del treball i està dividit en dues parts. Per un costat hi ha els **aspectes a reforçar**, on s'inclouen tots aquells elements que els alumnes ja haurien de conèixer i emprar habitualment. En segon lloc, i pel que fa als **aspectes importants**, la informació ja es concreta més en l'anàlisi i el treball de l'obra d'art.

5.1 Aspectes a reforçar: la forma (el continent).

5.1.1 El procés de composició

El **procés de composició** es pot resumir amb la taula següent:

Taula 1. La composició

Coneixements	Habilitats	Actituds
Adequació: nivell de formalitat	Analitzar la comunicació	M'agrada escriure?
Estructura i coherència del text	Buscar idees	Per què escric?
Cohesió: pronoms, puntuació	Fer esquemes, ordenar idees	Què sento quan escric?
Gramàtica i ortografia	Fer esborranys	Què penso sobre escriure?
Presentació de l'escrit	Valorar l'escrit	
Recursos retòrics	Refer l'escrit	

Font: Cassany, Daniel. *La cuina de l'escriptura*. 1993. pàg 32.

Si entrem a definir més concretament els elements que formen part d'aquest procés, les **actituds** són l'arrel de l'aprenentatge de l'escriptura, i en condicionen totalment l'evolució a seguir i els possibles resultats. Els **coneixements** són les propietats que ha de tenir un escrit perquè funcioni com a vehicle de comunicació. Finalment, les **habilitats** inclouen les estratègies de redacció que es posen en pràctica durant l'acte de l'escriptura.

Per tant, *escriure* és una tècnica i tots els alumnes haurien d'arribar a un nivell mínim d'expressió, tot i que la majoria d'ells no s'ho planteja d'una forma seriosa, ja que no tenen l'objectiu d'arribar a la universitat ni de dur una vida en contacte amb la

producció i descodificació de textos.

Dels diferents tipus d'escriptura que hi ha (personal, funcional, creatiu, expositiu, persuasiu...) hem de tenir en compte que la forma i els criteris que seguirem aniran vinculats intrínsecament amb els objectius de cada text.

Si ens centrem en els textos que ens pertocuen, cal que fem referència al tipus d'escriptura "funcional", on l'objectiu bàsic és comunicar i informar, però seguint unes fórmules convencionals. Ara bé, també trobarem elements relacionats amb la funció expositiva, ja que caldrà presentar una informació, però de forma clara i seguint uns models estructurals.

Un cop tenim clar el procés de composició, cal considerar en segon lloc el **procés d'escriure** com un element imprescindible i associat al primer. Per poder fer un bon comentari, cal dominar els processos més reflexius de selecció i ordenació de la informació, però també les estratègies cognitives de generació d'idees, de revisió i de reformulació. Tan important és conèixer els conceptes i el lèxic de la temàtica a tractar en l'obra d'art, com les propietats i les unitats de la llengua.

L'alumnat ha d'assimilar i treballar les habilitats i els coneixements que queden exposats a continuació:

Taula 2. Habilitats i coneixements de la Reforma

Procediments	Conceptes	Actituds
Aspectes PSICOMOTRIUS - alfabet - cal·ligrafia	TEXT - adequació - coherència	- cultura impresa - jo, escriptor - llengua escrita
Aspectes COGNITIUS - planificació > generar idees > formular objectius - redacció - revisió	- cohesió - gramàtica > ortografia > morfosintaxi > lèxic - presentació - estilística	- composició

Font: Cassany et ali. *Ensenyar llengua*. 1993. pàg 252.

Pel que fa als **conceptes**, cal dominar les sis propostes textuais que resumeixen els coneixements sobre el codi lingüístic que ha d'haver assimilat una persona que utilitza la llengua d'una forma efectiva. Per tant, els alumnes han de ser capaços de realitzar un text que tingui en compte l'adequació, la coherència, la cohesió, la gramàtica, la presentació i l'estilística. Com que són a 2n de Batxillerat i al final d'una etapa, ja haurien de ser capaços de produir un text elaborat, però fent evident la realitat del grup és cert que encara mostren moltes febleses i per aquest motiu és necessari un primer dossier perquè assimilïn els punts anteriors.

En els **procediments** podem incloure la cal·ligrafia (que en alumnes d'ESO i postobligatori tot sovint ja s'oblida i cap àrea s'encarrega de treballar-la en el cas que hi hagi dificultats) les destreses superiors com ara generar i ordenar idees, revisar i reformular, però també no cometre faltes d'ortografia i cohesionar bé el text.

Les **actituds** inclouen els valors i les opinions que l'individu té sobre la llengua. Hi tenen molt a veure aspectes com la motivació i l'interès per escriure, ja que són fonamentals per al desenvolupament de qualsevol habilitat.

Per altra banda, i considerant la funció del docent, Cassany (1993) distingeix 4 enfocaments bàsics de la didàctica de l'expressió escrita, cada plantejament posa èmfasi en un aspecte determinat d'aquesta habilitat:

1. *Enfocament gramatical (domini de la gramàtica del sistema de la llengua)*
2. *Enfocament funcional (comprensió i producció dels diversos tipus de text escrit)*
3. *Enfocament processual (basat en el procés de composició)*
4. *Enfocament basat en el contingut (la llengua escrita és un instrument molt potent d'aprenentatge que es pot aprofitar per aprendre en altres matèries, alhora que també es desenvolupa l'expressió).*

Font: Cassany et ali. Ensenyar llengua. 1993. pàg 265.

Centrant-nos en l'objectiu del nostre treball ens fixarem sobretot en tres dels quatre enfocaments. Primer, en *l'enfocament funcional*, ja que el comentari d'una obra d'art està format per diversos tipus de text: argumentatiu, descriptiu, explicatiu... En segon lloc, el *processual* (ja que el comentari de text no deixa de ser la composició d'un text.

Finalment ens fixarem en el que està *basat en el contingut*. No hem d'oblidar que la llengua serà un vehicle d'expressió i de comunicació per estudiar un conjunt d'obres d'art i saber-les comentar i analitzar.

Els aspectes que pretenem desenvolupar d'aquests tres enfocaments són els següents:

Taula 2. Enfocaments textuais

Enfocament funcional	Enfocament processual	Enfocament en el contingut
<p>1. Èmfasi en la comunicació i en l'ús de la llengua (gramàtica).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gramàtica descriptiva i funcional - Basada en el text (oracional) - Diversitat de varietats i registres <p>2. Tipus de text: descripció, narració, exposició...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selecció de textos en funció de les necessitats de l'aprenent. <p>3. Praxis</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lectura comprensiva de textos 2. Anàlisi de models 3. Pràctiques tancades 4. Pràctiques comunicatives 5. Correcció comunicativa <p>4. Llegir, transformar, refer, completar i crear textos de tota mena.</p>	<p>1. Èmfasi en el procés de composició (producte)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Èmfasi en l'alumne (escrit) <p>2. Processos cognitius: generar idees, formular objectius, organitzar idees, redactar, revisar, avaluar, etc.</p> <p>3. Praxis</p> <p>Composició de textos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Buscar idees 2. Fer esquemes 3. Redactar 4. Avaluar 5. Revisar <ul style="list-style-type: none"> - Èmfasi en l'assessorament (correcció) <p>4. Creativitat (pluja d'idees, analogies, etc.), tècniques d'estudi (esquemes, ideogrames), esborranys, escriure a raig, valorar textos propis, etc.</p>	<p>1. Èmfasi en el contingut (forma)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Èmfasi en la funció epistèmica de la llengua escrita. - Treball de l'escriptura a través d'altres matèries: Art. <p>2. Processos cognitius i textos acadèmics: treballs, exàmens, comentaris, resums...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Temes de la matèria corresponent. <p>3. Desenvolupament d'un tema</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Recollida de la informació 2. Processament: esquemes, resums... 3. Producció de textos: treballs, comentaris... 4. Treball intertextual (comentaris, esquemes i resums, apunts, etc.), processos de composició de textos.

Font: Cassany et ali. *Ensenyar llengua*. 1993. pàg 266.

El fet d'escriure es compon de 3 processos mentals: planificar, redactar i examinar (Cassany, 1987, 175).

En el primer procés, el de *planificar*, cal formar-se una representació mental de les informacions que tindrà el text. És una representació molt abstracta i pot arribar a ser

una imatge visual o una paraula clau. També és important destacar que aquesta representació té 3 subprocessos: generar idees, organitzar-les i formular objectius.

Pel que fa al subprocés de *generar idees*, cal buscar informació a la memòria. A vegades aquesta se'ns apareix de forma estructurada i clara, però d'altres serà senzillament en forma d'idees soltes, fragmentades o contradictòries.

L'organització fa referència al fet d'estructurar les informacions segons les necessitats. Cal ordenar, adequar i modificar les estructures als nous objectius. En aquest punt s'han d'aplicar les característiques textuais de coherència, adequació...

El darrer subprocés és tot sovint el més oblidat, però és altament necessari. Fa referència a *l'elaboració dels objectius* que dirigiran el procés de composició. Poden ser objectiu de procediment (“fer prèviament un esquema”, “començar amb una anècdota”...) o de contingut (“explicar això”, “compararé això amb allò”...). Tot sovint el que trobarem és una mescla de les dues informacions (Cassany, 1987, 176).

Pel que fa al segon procés, el de *redactar*, és important destacar que és el procés en què es transformen les idees en el llenguatge visible i comprensible. Així que amb aquest procés s'expressa, es tradueix i es transforma les representacions abstractes en una sola seqüència lineal de llenguatge escrit.

Finalment, el tercer procés: *examinar*. És important ja que l'autor del text ha de rellegir tot el que ha planificat i escrit. No només s'han d'examinar les idees i les frases que s'han redactat, sinó que s'ha de comprovar si es compleixen els objectius prèviament decidits. Dins d'aquest darrer procés calen 2 subprocessos: primer el de *l'avaluació*, en què valorarem que el text respongui a allò pensat i després, la *revisió*, on modificarem el text i corregirem tot allò que s'allunyi dels propòsits inicials.

El darrer punt del procés de composició ha de ser aquell que té en compte els elements que ajuden a realitzar el text. En el cas de la Història de l'art no només tindrem en compte el llibre de text, sinó que cal que en programar les sessions considerem tot aquell equipament que ens ajudarà a dur a terme les activitats. El canó de projecció serà un element indispensable per tal de visualitzar les imatges a classe, però també hi podem

projectar algunes activitats. En l'assignatura d'Història de l'art és molt important la imatge, per això haurem de preparar una presentació en Power Point amb totes les imatges que haurem de treballar i on podrem destacar els elements més importants i que transmeten més informació.

5.1.2 Esquema del text

Un cop hem plantejat el *procés de composició* i els factors que cal considerar per fer un bon comentari, cal que a continuació desenvolupem més concretament els elements que formen part de l'esquema del text i que són imprescindibles per fer un bon comentari. De tots els elements que juguen un factor decisiu en l'elaboració del text, hem destacat els següents: el paràgraf, la frase, els marcadors, la puntuació i l'organització de la pàgina. Aquests són els elements més visuals, importants i concrets que els alumnes han de dominar per fer un bon comentari.

El **paràgraf** és un dels elements principals del text. El podem definir com un conjunt de frases relacionades que desenvolupen un únic tema. És una unitat intermèdia, superior a l'oració inferior a l'apartat o al text, amb valor gràfic i significatiu. Com es distingeix visualment té identitat gràfica. (Cassany, 1993, 77).

En l'anàlisi d'obres d'art, que solen ocupar aproximadament dues pàgines, el paràgraf esdevé fonamental, perquè no hi ha una altra unitat jeràrquica (capítol, apartat o punt) que classifiqui la informació. Llavors passa a ser l'únic responsable de l'estructura global del text i marca els diversos apartats de què consta un tema. Així que podem assumir unes funcions específiques dins del text: podem parlar de paràgrafs d'introducció, de cloenda final, d'exemples o de resum.

Respecte a l'extensió del paràgraf no hi ha directrius absolutes i varia segons el tipus de text o les mides del suport (Cassany, 1993, 77). En alguns casos es recomana una mida mitjana de 100-150 paraules. En general sembla que l'aspecte visual s'imposa sobre les necessitat internes d'extensió.

Un dels aspectes que més ens ha d'importar és que la pàgina i els paràgrafs tinguin bona imatge i convidin a llegir. Per aquest motiu, una recomanació assenyada és

que cada plana tingui entre tres i vuit paràgrafs, i que cadascun contingui entre tres i quatre frases, acceptant sempre totes les excepcions justificades que calguin.

Tot sovint els alumnes tenen poca noció o cap del que és el paràgraf i perquè serveix. Cal doncs, que primer de tot n'assimilin el concepte per tal que l'interioritzin i l'utilitzin correctament.

A partir d'una activitat inicial, els farem prendre consciència de la importància visual i estructural del paràgraf. Els hem de remarcar que el paràgraf serveix per estructurar el contingut de l'escrit i per mostrar formalment aquesta organització. Cal evitar, per tant:

1. La barreja anàrquica de paràgrafs llargs i curts, sense raó aparent.
2. Les repeticions i els desordres. No podem trobar 2 paràgrafs seguits que tractin el mateix tema, o bé la repetició de la mateixa idea en dos paràgrafs diferents.
3. Que un paràgraf sigui una frase llarga. El lector ha d'acabar unint aquests "paràgrafs-frase" per copsar el sentit del text.
4. Els paràgrafs excessivament llargs.
5. Els paràgrafs amagats. Pot ser que l'escrit estigui ben ordenat, però que aquest fet sigui poc evident pel lector. Cal fer evident l'ordre.

Després del paràgraf, podem considerar la **frase** com l'essència de l'escriptura. La majoria dels llibres teòrics en demanen brevetat, alguns estableixen els límits d'entre 20 i 25 mots, però d'altres prefereixen no posar xifres (Cassany, 1993, 103).

Els incisos entre frases tallen el discurs natural, per això és aconsellable fer-ne un ús moderat, tant en qualitat com en quantitat. Com que la capacitat mitjana de memòria és de 15 mots, s'aconsella fer els incisos llavors. Ara bé, si l'oració queda força llarga, és recomanable refrescar la memòria del lector repetint el mot final de l'inici després de l'incís.

Un altre element que dóna dinamisme a la frase és treure tot allò que no sigui rellevant. Sovint subordinem i complementem en excés, recarregant el sentit del text i despistant el lector. Perquè les estructures sintàctiques siguin clares cal que:

1. Els protagonistes reals coincideixin amb el subjecte. Així la frase guanya transparència.
2. Evitem la tendència creixent cap a l'estil nominal. Si augmentem l'ús dels verbs, la prosa adquireix un to més dinàmic i vital ja que s'assembla més a la parla.
3. Limitem l'ús dels gerundis. Tot i que el gerundi copulatiu de posterioritat és erroni, la resta carreguen la frase i li donen un regust arcaic.
4. Evitem les negacions. Per norma general, les frases negatives són més difícils d'entendre, per això és millor que les substituïm per formulacions positives.

Després del paràgraf i la frase trobem els **marcadors textuais**. “Aquests marquen l'estructura del text, les connexions entre les frases, la funció dels fragments, etc. Tenen forma de conjuncions o adverbis, i són útils per ajudar el lector a comprendre el text” (Cassany, 1993, 129).

Per estructurar el text cal escriure un paràgraf relativament extens i establir un ordre i relacions significatives entre les frases.

Per estructurar les idees, hem de fer referència a fragments més breus del text (oracions, frases...) i cal connectar les idees entre si a l'interior de l'oració.

Finalment i entrant més en l'essència del text, hem passat d'aquells elements que són formals, com el paràgraf i la frase, a aquells més interns com els marcadors textuais. No hem d'oblidar l'ortografia i sobretot, la **puntuació**. Un gran nombre de la gent que escriu no considera la puntuació com un factor important o per altra banda, senzillament en prescindeix.

Tal i com diu Daniel Cassany (1993, 144) “la puntuació esdevé com un termòmetre de l'escriptura. Només fixant-te en els punts i les comes d'un text, es pot aventurar una idea força aproximada de la qualitat que tindrà la redacció. Perquè s'interrelaciona amb altres aspectes com la sintaxi, el ritme...”.

Les regles de puntuació no poden ser personals, tot i que hi ha més d'una manera de puntuar correcta. Les funcions d'aquesta puntuació són diverses, però sobretot estructuraren el text, delimiten les frases, posen de relleu idees, eliminen ambigüitats....

Ara bé, els signes no tenen la mateixa força ni funció, ni importància en el discurs. Hi ha una estreta relació entre signes, unitats lingüístiques i valor comunicatiu, ja que la puntuació també organitza la informació en capítols, apartats, frases...

Tal i com establí Mestres, cada signe de puntuació determina un text diferent (unitat textual) i, per tant, té una funció també diferent (unitat significativa), així que cal conèixer-los per tal d'emprar-los bé:

Taula 3. Els signes de puntuació

Signe	Unitat textual	Unitat significativa
punt final	text	missatge
punt i a part	paràgraf	tema, capítol, apartat
punt i seguit	oració	idea, pensament
punt i coma	frase, sintagma	apunt, comentari
coma, admiració, interrogació, parèntesi	incís, aposició	afegitó

Font: Mestres, J.M. "Els signes de puntuació i altres signes gràfics I i II". 1990. pàg 21-22.

Un cop tenim clar que cada signe té la seva funció, és important considerar que cadascun d'aquests marca un grau de simplicitat o bé de complexitat força diferents que queden representats de la següent manera:

Taula 4. Graus de complexitat de la puntuació

	Grau	Signes usats
↑ + simple	1r	punt i seguit
	2n	+punt i a part i coma
	3r	+ punt i coma
	4t	+ dos punts
	5è	+ punts suspensius i etcètera
+ complex	6è	+ guions, parèntesis, cometes i recursos per ressaltar

Font: Cassany, Daniel. *La cuina de l'escriptura*. 1993. pàg 146.

Ara bé, els signes més utilitzats i importants són els més difícils. Cal recordar als alumnes que:

1. El punt i seguit obre i tanca un període sintàctic.
2. Les comes poden anar soles, o bé en parelles.

En conclusió, hem de dir que la manca de signes de puntuació és un problema tan important com l'excés. La manca de domini del procés de puntuació du tot sovint als alumnes a cometre errors per defecte o per excés.

Un cop hem plantejat els elements més imprescindibles i decisius, no podem oblidar que **l'organització de la pàgina** haurà d'anar vinculada amb la resta d'elements, i per tant un bon text ha d'estar ben organitzat. Tal com diu Cassany (1993, 10):

1. És molt important cuidar l'organització de la pàgina. Els marges han de ser simètrics, amplis i rectes.
2. La pàgina ha de ser equilibrada, o sia, que els espais siguin amplis i la lletra grossa.
3. Els paràgrafs s'han de marcar amb un doble espai (anomenat també línia blanca).
4. Les paraules importants poden anar marcades gràficament. Ara bé, els abusos destorben més que no ajuden.
5. És important que cada full escrit vagi ben identificat, si pot ser al mateix lloc del marge, amb el número de pàgina, nom de l'autor i del títol.
6. Els títols i subtítols són molt importants i també la targeta de presentació de l'escrit. Com que se solen llegir força vegades, val la pena que siguin curts, clars i atractius. Que tinguin els mots claus i que ajudin a identificar cada part del text.

5.1.3 Models textuais

Un cop exposats els punts anteriors el *procés de composició* i *l'esquema del text*, és important considerar que aquestes eines (que esperem que els alumnes ja dominen) ens permeten elaborar diferents tipus de textos, dels quals en destacarem tan sols tres. Aquests són els que s'empren en la disciplina artística, deixant fora del nostre estudi tots aquells que no farem servir en l'elaboració dels nostres comentaris artístics.

Primer de tot, cal definir el concepte de *text*. “Text significa qualsevol manifestació verbal i completa que es produeixi en una comunicació. Per tant, els textos poden ser orals o escrits, literaris o no; per llegir i escoltar, o per dir i escriure, llargs o curts, etc. El text té un caràcter comunicatiu, pragmàtic i estructurat” (Bassols, Torrent, 1996, 97).

Cada text té unes propietats i unes funcions diferents. Els nostres alumnes realitzaran uns exercicis d’identificació i elaboració de fragments amb diferents patrons discursius. Haurem d’emfasitzar la importància d’emprar cada text en el moment adequat, i per això haurem de presentar les funcions principals de cadascun, i en conseqüència l’estreta relació que els vincula als comentaris d’art.

Taula 5. Els patrons discursius

Patrons discursius bàsics	Realitat a què es refereixen	Relació amb els comentaris artístics
Descriptiu	Coses, estats, processos, fenòmens, fets	Bona part de <i>l’anàlisi formal</i> .
Narratiu	Accions, esdeveniments, històries	Explicació del tema i de la contextualització de l’obra (ambdós inclosos en la <i>Interpretació</i>)
Directiu	Accions que ha de realitzar algú o com han de ser les coses	No es tendeix a emprar
Argumentatiu	Idees defensades per l’emissor (raonaments)	S’utilitza en el moment d’argumentar perquè una obra forma part d’un moviment artístic, així com també la funció de l’obra (ambdós inclosos en la <i>Interpretació</i>).
Expressiu	La reacció de l’emissor davant les coses (emocions)	No es tendeix a emprar

Font: Bassols et ali. *Models textuels*. 1996. pàg 98.

“El **text descriptiu** es caracteritza pel fet de representar en paraules allò que escoltem, toquem, olorem, o en el nostre cas, veiem” (Bassols, Torrent, 1996, 99). Cal partir d’un mot-clau o nucli, al qual s’apliquen un o més predicats i es fa una progressió a partir d’una selecció de mots que esdevenen nuclis successius de nous predicats. També és característic d’aquests textos, l’absència de causalitat i temporalitat i l’acumulació estructurada del lèxic com a tècnica més freqüent.

Les seqüències descriptives poden formar textos homogenis, però en el nostre cas, les trobarem inserides en textos heterogenis. És molt freqüent trobar-les dins de textos predominantment narratius o argumentatius.

Pel que fa al comentari de les obres d’art, la descripció és vital per entendre les obres i per explicar-les. És una tipologia textual que s’utilitza molt en cas de no tenir coneixements d’una obra, ja que es tendeix a explicar tan sols allò que es veu, i en el cas de conèixer l’obra, la descripció permet situar el lector en l’obra. És un valor afegit a la producció del text, el fet de fer una redacció més poètica i en un to més elaborat i formal.

Pel que fa als **textos explicatius**, cal que exposem quelcom amb paraules clares, així que “explicar” i “exposar” són dos verbs molt connectats (Bassols, Torrent, 1996, 71). Les seqüències explicatives volen fer comprendre una cosa o donar-la a conèixer. Així que les explicacions són els textos didàctics per excel·lència, perquè tenen com a objectiu fer comprendre fenòmens sobre els quals el redactor ja ha aportat la informació necessària. A diferència de l’argumentació, que utilitza estratègies retòriques, no vol transformar conviccions. L’explicació és neutra i objectiva i no hi ha intenció de persuadir, sinó aportar els elements necessaris per entendre un tema.

El text explicatiu ens serveix per resumir el tema de l’obra a la *documentació general*, per relacionar les característiques del període amb l’obra d’art que estem analitzant a l’*anàlisi formal*, i per definir la funció i el context històric a la *interpretació*.

El **text argumentatiu** es basa en fet d’argumentar. “Aquest és un signe distintiu de l’èsser racional, per tant, l’home és *l’animal capaç d’argumentar*. Normalment són textos discursius orientats a influir en el públic. Així que argumentar és cercar,

mitjançant el discurs, que el receptor tingui una conducta determinada” (Bassols, Torrent, 1996, 31).

En realitat, *argumentar* i *convèncer* són dos verbs íntimament units. Així que els alumnes han de mostrar unes conclusions a un destinatari, però oferint una raó per admetre aquesta conclusió.

Per demostrar o bé refutar una tesi partim de premisses, encara que de vegades no són explícites. La conclusió és la tesi que s’ha de demostrar. Per passar de les premisses a les conclusions, utilitzem diverses marques argumentatives que ajuden a lligar i fer progressar el discurs argumentatiu.

Pel que fa a l’ordre dels elements, cal dir que algun cop és progressiu (de les premisses a la conclusió) i d’altres és regressiu (de la conclusió a les premisses).

Argumentar ens ajuda a explicar al lector del comentari de l’obra d’art per què una obra forma part d’un període determinat. Tot sovint l’alumne estudia les obres que estan incloses en un tema del llibre, i per tant, no es para a pensar en les característiques generals que engloben aquestes obres. Ara bé, davant l’avaluació de més d’un període artístic els alumnes han de ser capaços d’identificar les característiques del període (text descriptiu), però després d’argumentar el per què aquestes característiques s’empren en aquest moment.

5.2. Aspectes importants: el fons (el contingut)

5.2.1 El comentari de l’obra d’art: metodologia

En aquest punt arribem al quid de la qüestió. Si ja hem aconseguit que els alumnes siguin conscients de l’escriptura i de les tipologies textuais, ara haurem de tractar estrictament la metodologia a seguir per comentar una obra d’art.

Tal i com queda estipulat en la programació d’Història de l’art del Departament d’Educació (documentació elaborada durant la Reforma educativa) i per la direcció de les proves de les Proves d’Accés a la Universitat (PAU), els comentaris de les obres han de quedar plantejats en tres parts. Una primera anomenada *documentació general*, que és un

tipus de fitxa on queden presentades les dades principals de l'obra. És l'únic apartat en el que es permet plantejar la informació en forma de llistat de dades, concret, precís i sense més explicacions que les necessàries. El segon apartat, *l'anàlisi formal* és on descrivim l'obra i en comentem els aspectes més rellevants, així com també introduïm el vocabulari específic i esmentem alguna altra obra del mateix autor o alguna obra paral·lela a la que estem comentant. Finalment, a la *interpretació* cal explicar la funció de l'obra, el context històric, el públic al que anava destinada i també, un petit comentari subjectiu (de dues o tres línies) de l'obra. Aquest esquema és el que utilitzem tots els docents que impartim aquesta assignatura de 2n de Batxillerat.

Un dels procediments bàsics de l'ensenyament de la Història de l'art és el comentari de l'obra d'art. Aquest ensenyament es realitza a partir de la visualització d'una imatge o d'una fotografia, però el problema es presenta a l'hora de trobar un mètode d'anàlisi útil per a l'alumne. Un altre element que s'ha de tenir en compte és que els alumnes de Batxillerat s'inicien per primera vegada en aquesta matèria, i no parteixen d'uns coneixements previs. Malauradament, des de la implantació de l'ESO aquesta assignatura s'ha vist marginada, integrada dins de l'assignatura de Ciències Socials.

Els alumnes han de prendre consciència que és important seguir unes pautes per comentar l'obra d'art. Aquestes pautes o esquemes es poden considerar un guió de treball per a l'alumne per tal d'ajudar-lo a realitzar els seus comentaris de manera ordenada i raonada. Ara bé, s'entén que no cal seguir-los al peu de la lletra, sinó com un guió general que els faciliti seguir un criteri ordenat. Per tant, segons l'obra que han d'analitzar, els alumnes es poden centrar més en uns aspectes que en uns altres i caldrà sempre incidir en allò que sigui innovador i diferent, i també en aquells elements que marquin les característiques principals del corrent.

S'ha d'apuntar que a l'hora de fer un comentari, és important disposar de les dades tècniques de l'obra, ja que aquests elements no són fàcilment deduïbles, és el que s'anomena la fitxa tècnica (títol de l'obra, autor, cronologia, tècnica i materials, dimensions i ubicació). Com que es prepara als alumnes perquè es presentin a la selectivitat, és important que estudiïn la fitxa tècnica d'unes obres determinades i les característiques de l'època, tot i que aquestes també es poden deduir.

Com a conclusió, és important destacar que allò que realment enriqueix el comentari de l'obra d'art és la lectura que en pugui fer cada un, per això s'ha d'entendre que en el marc de la proposta metodològica hi ha d'haver un marge de llibertat perquè cada alumne faci i aprengui a fer la seva pròpia lectura de l'obra.

5.2.2. El comentari d'escultures i pintures

Tractarem de forma força unitària el comentari de les escultures i el de les pintures, ja que les diferències en l'anàlisi d'ambdues són poques i, en alguns casos, mínimes.

La *fitxa tècnica* cal completar-la amb l'ajuda del llibre, d'internet o de l'enciclopèdia. És la informació més rellevant de l'obra i la seva carta de presentació. Cal que l'alumne en memoritzi el contingut, ja que conté la informació més important i no es pot aprendre d'una altra manera.

Taula 6. La fitxa tècnica

Fitxa tècnica d'una escultura	Fitxa tècnica d'una pintura
Autor	Autor
Títol i cronologia	Títol i cronologia
Material	Tècnica
Dimensions	Dimensions
Ubicació actual	Ubicació actual

Font: Bennàssar. *Models textuals*. 2002.

Els quatre punts plantejats a continuació (la descripció de la tècnica, l'anàlisi de la forma, l'anàlisi del tema, la definició estilística i el context històric) se centren en el comentari de l'obra i n'agrupen el contingut que hem de comentar i analitzar.

Pel que fa a la *tècnica* caldrà que comentem aspectes relacionats amb el material, la tècnica utilitzada, les eines, la textura, les mides que fa l'obra....(utilitzarem la tipologia textual descriptiva).

Taula 7. Comentari de l'obra: descripció de la tècnica

Comentari de l'obra: la descripció de la tècnica (escultura)	Comentari de l'obra: la descripció de la tècnica (pintura)
<p>Tipologia escultòrica:</p> <p><u>- Exempta o punt rodó:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - estàtua: - cap - bust - cos sencer: dempeus, sedent, jacent, orant, eqüestre - grup - forma abstracta <p><u>- Relleu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - alt - baix - excavat o enfonsat <p>Materials: bronze, cera, fang, ferro, fusta, pedra (calcària, granit, marbre)...</p> <p>Procediment tècnic: buidatge, forja, modelatge, talla, encolada, fosa, soldadura...</p> <p>Eines: cisell, llima, mans, trepà...</p> <p>Textura: aspra, llisa, porosa, rugosa...(valors tàctils)</p> <p>Dimensions: quants centímetres fa d'alçada.</p>	<p>Suport: ceràmica, llenç o tela, mur, paper, taula...</p> <p>Procediment: acrílic, aquarel·la, collage, fresc, gravat, oli, pastel, tremp...</p> <p>Eines: espàtula, esponja, pinzell...</p> <p>Textura: - tipus de pinzellada: llarga, curta, gruixuda, marcada, solta, puntillista...</p> <p>- tipus de textura: plana, pastosa, amb relleu...</p> <p>Dimensions: centímetres del quadre o tela</p>

Font: Bennàssar. *Models textuals*. 2002.

L'*anàlisi de la forma* se centra en explicar els temes relacionats amb el volum, el relleu, el moviment, la llum, el color, la composició... com es pot comprovar amb tot allò relacionat amb els elements que formen l'escultura (com podria ser la pintura) i com es relacionen entre ells (en aquest apartat també utilitzarem la tipologia textual descriptiva).

Taula 8. Comentari de l'obra: anàlisi de la forma

Comentari de l'obra: anàlisi de la forma (escultura)	Comentari de l'obra: anàlisi de la forma (pintura)
<p>El volum: - La distribució de les masses i la seva relació amb l'espai. Plens i buits.</p> <ul style="list-style-type: none"> - El modelatge: la forma de les superfícies (còncaves, convexes, planes, arrodonides, trencades...) - Els punts de vista (frontal, angular, lateral, global...) - La massa i el pes (gravitació i ingravitació) <p>L'espai (relleu):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bidimensional: el relleu pla - Tridimensional: el tractament de la perspectiva <p>El moviment:</p> <p><u>- L'escultura figurativa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tipus: repòs, moviment, equilibri... - Recursos: contrappostos, desequilibris, llei de frontalitat, serpentinates... <p><u>- L'escultura abstracta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Formes dinàmiques - Formes estàtiques <p>La llum i el color:</p> <ul style="list-style-type: none"> - La llum pròpia. Homogènia o contrastada. El clarobscur. - La llum exterior. La llum natural o artificial i la seva projecció sobre la superfície escultòrica - Cromatisme. Cromatisme natural i cromatisme aplicat. 	<p>La línia: - tipus de línia: contínua, discontinua, definida, prima gruixuda, recta, corba...</p> <ul style="list-style-type: none"> - tipus de traç: acurat, ràpid, nerviós... <p>Els colors: - Primaris: groc, blau, vermell</p> <ul style="list-style-type: none"> - Secundaris: verd, taronja i violeta - Complementaris - Càlids: grocs, vermells, taronges... - Freds: blaus, verds, violetes... - Tonalitats i lluminositat dels colors: gammes dominants, colors apagats o lluminosos... <p>La llum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tipus de llum: real (natural –diürna o crepuscular- o artificial – espelma o bombeta-) o irreal (simbòlica). - origen (una finestra, una espelma, indeterminada...) - tractament: contrastada o homogènia. Clarobscur, tenebrisme, esfumat... - funció: ressaltar el volum, aconseguir perspectiva, valors expressius... <p>El volum: tractament del modelatge de les figures i objectes mitjançant el dibuix, el color i la llum.</p> <p>L'espai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tipus d'espai: bidimensional (pintura

<p>La composició:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harmonia i proporció. - En relació al marc arquitectònic (escultura monumental). - Categories: <ul style="list-style-type: none"> > Estàtica/dinàmica > Simètrica/asimètrica > Jeràrquica > Geomètrica (piramidal, circular, diagonal...) - Valors expressius de la composició 	<p>plana), tridimensional (la perspectiva: cavallera, lineal i aèria), d'altres (perspectiva cubista, invertida, combinada)</p> <p>La composició: - Categoria:</p> <ul style="list-style-type: none"> > estàtica/dinàmica > simètrica/asimètrica > tancada/oberta > unitària/no unitària > superficial/profunda > piramidal, ovalar, circular.../diagonal, espiral, vertical... - Valors expressius de la composició
---	--

Font: Bennàssar. *Models textuals*. 2002.

L'*anàlisi del tema* es refereix al tema de l'obra i a la descripció narrativa d'aquest (per tant, emprarem la tipologia textual narrativa).

Taula 9. Comentari de l'obra: anàlisi del tema

Comentari de l'obra: anàlisi del tema (escultura)	Comentari de l'obra: anàlisi del tema (pintura)
<p>Tipologia: històrica, mitològica, religiosa, retrat...</p> <p>Descripció narrativa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Descripció i identificació de personatges i escenes - Descripció de l'ambient i el vestuari - Descripció de l'actitud: gest, expressió, relació comunicativa... <p>Tractament del tema: - Naturista (realista o idealista)</p> <p style="text-align: right;">- Antinaturalista</p> <p>(simbòlic, expressiu, especulatiu)</p>	<p>Gènere: històric, mitològic, natura morta, paisatge, religiós, retrat...</p> <p>Descripció narrativa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Descripció i identificació de personatges i escenes - Descripció de l'ambient i el vestuari - Descripció de l'actitud: gest, expressió, relació comunicativa... <p>Tractament del tema: - Naturista (realista o idealista)</p> <p style="text-align: right;">- Antinaturalista</p> <p>(simbòlic, expressiu, especulatiu)</p>

Font: Bennàssar. *Models textuals*. 2002.

La *definició estilística* i el *context històric* fa referència a l'estil de l'obra (utilitzarem la tipologia textual explicativa i argumentativa) i a la contextualització de l'obra (tipologia textual explicativa).

Taula 10. Comentari de l'obra: definició estilística i context històric

Comentari de l'obra: definició estilística i context històric (escultura)	Comentari de l'obra: definició estilística i context històric (pintura)
<p>Cronologia i definició estilística:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estil: a partir de l'anàlisi formal i temàtica deduïm l'estil - Cronologia: època i data concreta, si s'escau - Localització geogràfica: lloc de creació <p>Anàlisi de l'estil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definim les particularitats estilístiques de l'època, l'escola o l'autor que manifesta l'obra - Influències: precedents, aportacions, conseqüències (projecció posterior) - L'autor i la seva obra. El procés de creació i execució de l'obra <p>Anàlisi històrica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Circumstàncies històriques: culturals, econòmiques, polítiques, religioses, socials... - Funció de l'obra: decorativa, didàctica, especulativa, màgica, propagandística, religiosa... - Clientela 	<p>Cronologia i definició estilística:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estil: a partir de l'anàlisi formal i temàtica deduïm l'estil - Cronologia: època i data concreta, si s'escau - Localització geogràfica: lloc de creació <p>Anàlisi de l'estil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definim les particularitats estilístiques de l'època, l'escola o l'autor que manifesta l'obra - Influències: precedents, aportacions, conseqüències (projecció posterior) - L'autor i la seva obra. El procés de creació i execució de l'obra <p>Anàlisi històrica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Circumstàncies històriques: culturals, econòmiques, polítiques, religioses, socials... - Funció de l'obra: decorativa, didàctica, especulativa, màgica, propagandística, religiosa... - Clientela

Font: Bennàssar. *Models textuels*. 2002.

6. Les activitats

En aquest apartat hi ha la seqüenciació de les activitats, els resultats dels dossiers que han complimentat els alumnes i, per últim, la valoració dels resultats. És la part més pràctica de l'estudi, on s'aplica la teoria exposada a l'inici del treball.

6.1. Seqüenciació

Les activitats giren entorn a tres grups diferents d'exercicis i en conseqüència a tres moments diferents de treball a l'aula. El primer dossier pretenia treballar aspectes més vinculats a la llengua i a la manera que tenen els alumnes d'escriure (vegeu la taula 11 per a la periodització d'aquestes activitats). La intenció d'aquest dossier era fer els alumnes conscients que la llengua és un vehicle indispensable per a la transmissió de coneixements, i que en conseqüència cal preparar molt allò que hem de dir i fer-ho de la millor manera possible. La major part d'activitats que van fer en aquest primer dossier eren individualitzades, excepte algunes en què vam instaurar tres grups de treball, amb la finalitat que interactuessin i contrastessin les informacions i opinions personals entre ells.

Taula 11. Periodització de les activitats (primer dossier)

BLOC I : la forma (el continent)

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1 ^a setmana	<p>1er nivell: 4 imatges → pluja d'idees</p> <p>2on nivell: associar paraules a les imatges</p> <p>3er nivell: definició dels conceptes (deures)</p>		<p>1er: Prova de comentari d'1 obra</p> <p>2on: Corregir 1 comentari d'un company amb una plantilla.</p>		<p>1er: Amb la plantilla davant fer un segon comentari</p> <p>2on: Corregir 1 comentari d'un altre company amb la plantilla.</p>
2 ^a setmana	Exercicis de: paràgrafs, puntuació, marcadors textuals...		Exercicis de models textuals (identificació i caracterització)		Elaboració d'un nou comentari amb tota la nova informació assimilada

<i>3ª setmana</i>	Posada en comú dels punts forts i febles dels comentaris. Identificar els errors propis i aliens, i refer de deures el comentari		Cada alumne corregeix un comentari d'un company diferent (en queda un) amb la plantilla		Exposició individual: 1. Què han après 2. Què han après dels altres 3. Què han modificat. Jo faig les conclusions finals
----------------------------------	--	--	---	--	---

Font: elaboració pròpia

En un moment posterior, i de cara al segon dossier, els alumnes ja podien començar a treballar més profundament en el contingut de l'assignatura (vegeu la taula 12 per a la periodització d'aquestes activitats). A través dels tres grups establerts en la realització del primer dossier (amb la modificació d'un dels grups, ja que estava format per alumnes que no eren compatibles) l'alumnat havia d'identificar i treballar unes característiques lingüístiques de l'obra que els tocava treballar en el grup, com ara, buscar noms descriptius, comparar obres entre elles... En aquest segon dossier ja es tractava de treballar les obres que els havia tocat, per aquest motiu, part de l'alumnat es va sentir més còmode tenint un recolzament visual a allò que estava fent.

Taula 12. Periodització de les activitats (segon dossier)

BLOC II : el fons (el contingut)

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
<i>4ª setmana</i>	Fer una llista de noms i adjectius que ens suscitin una obra. Ordenar les paraules en grups i		Aplicar els grups i subgrups establerts a l'anàlisi d'una nova		Estipular les frases que sempre surten, i aplicar l'esquema a una tercera

	subgrups. (Grècia arcaica)		obra, intentant afegir nous noms i adjectius. (Grècia clàssica)		obra. (Grècia hel·lenística)
5 ^a <i>setmana</i>	Comparant les tres escultures gregues, extreure frases exemplars: Una obra és més, menys, millora, empitjora...D'una obra destaca...el color és més... o menys. (per copsar l'originalitat d'una obra és imprescindible observar-ne d'altres)		Repasar tots els continguts dels dos blocs, tant de forma com de contingut.		Realitzar una espècie d'examen, amb els apunts davant. Els alumnes posaran en joc tot allò après en l'anàlisi d'una de les obres d'art vistes, escollida a l'atzar.

Font: elaboració pròpia

Finalment i de cara a l'examen, calia avaluar el seu grau d'expressió i el seu ús de la llengua, i també calia veure si individualment podien assolir els resultats que havien treballat en grup. En aquest cas era important veure si havien assimilat algunes de les activitats dedicades a la presentació de la pàgina, als paràgrafs, a la puntuació, a la frase, als connectors textuais... Així que, l'examen (cal dir que amb apunts, ja que no era tant interessant avaluar els continguts de l'assignatura d'Història de l'art com la manera com feien el comentari i teixien les seves pròpies idees) tenia la funció d'aglutinador final dels coneixements apresos. La primera pregunta consistia en fer el comentari d'una imatge, i la segona pregunta, gràcies a la projecció d'una obra que no havien vist mai, pretenia observar la seva capacitat d'elaborar un comentari sense tenir cap idea preconcebuda ni estudiada.

Així que, finalment, es pot dir que la intenció d'aquest conjunt d'activitats era que els alumnes anessin assimilant la informació, sent conscients de la importància de la llengua com a vehicle de transmissió d'informació. Que el treball en grup els ajudés a contrastar idees i a comentar les diferents opinions.

6.2. Resultats

Els resultats són el producte de tres exercicis diferents. En el primer cas han omplert un **primer dossier**³ sobre el *continent*, així que més aviat s'ha treballat la llengua com a tal, amb una especial incidència en la importància de la llengua en l'elaboració del text. Part dels exercicis han estat individuals, tot i que a la part final han treballat en grup.

El **segon dossier**⁴ ha estat més enfocat en el *contingut*, així que els alumnes han començat a treballar les pautes per anar teixint un comentari des de la base fins el resultat final.

L'**examen** era l'eina per avaluar la feina individual, ja que els dossiers han estat pràcticament fets en grup, procediment que ha dificultat la identificació de la feina de cada membre del grup, però que ha permès obtenir una riquesa més global en els continguts (ja que cada alumne capta temes diferents) i potenciar la cooperació dels diferents membres. Quan els alumnes es van adonar que els dossiers es puntuaven, el grau de motivació i d'implicació va créixer considerablement.

6.3. Valoració

Pel que fa a la valoració dels resultats, cal dir en primera instància que l'evolució de la producció textual dels alumnes ha superat les expectatives inicials. La seva implicació en les activitats ha estat força baixa, així com els resultats dels dossiers, però els darrers comentaris de text han demostrat que part de la informació sí que ha estat assimilada.

---

³ En el segon annex hi ha aquest dossier reproduït íntegrament

⁴ En el quart annex hi ha aquest dossier reproduït íntegrament

Tot i que l'evolució no ha estat òptima, ni s'han assimilat ni emprat tots els recursos treballats, és cert que la concepció de l'obra d'art i la capacitat d'anàlisi dels alumnes han sofert un important millora.

Si ens fixem en els resultats del primer dossier (que cal recordar que és un dossier sobre aspectes lingüístics, formals i textuals a reforçar), no han estat del tot positius per dos raons. En primer lloc, perquè l'alumnat tenia les expectatives de començar a treballar obres d'art i no llengua, i la seva implicació inicial en les activitats ha estat força escassa. En segon lloc, perquè esperàvem de l'alumnat un nivell de coneixements més alt i com que no ha estat així, hem hagut de reconduir i de dedicar més temps del previst a treballar els continguts d'aquest dossier.

Pel que fa al primer comentari⁵ que van fer els alumnes prèviament als dossiers, l'alumne repetidor va organitzar força bé la informació, però no és el cas de les altres alumnes, en què una se'n va sortir prou bé⁶, una altra es va dedicar a copiar la informació del llibre, i les altres cinc van elaborar un text força pobre, breu, amb un excés de descripció òbvia de l'obra o bé, en un cas, amb una mancança total de descripció. Aquests primers comentaris van servir com una *avaluació inicial*, ja que en no conèixer la formació ni el grau de domini de la llengua dels alumnes, calia saber de quin punt es podia partir. En general, aquesta diagnosi inicial ens van servir per constatar la diversitat de nivells a l'aula, les dificultats de contingut que tenia la majoria i el grau de dispersió a l'aula. Aquests fets van orientar el segon dossier en un treball de grup, per tal d'equiparar una mica els diferents nivells i amb la intenció que l'aproximació al cos teòric de les obres vingués donat per la seva descoberta col·lectiva i no pas per l'explicació de la professora.

Pel que fa als resultats del primer dossier, en la pregunta de l'agrupament de substantius o idees amb unes obres concretes, els resultats han estat variables, podent afirmar que van fer bé el 50% de les associacions. Les característiques físiques d'associació directa amb l'obra van ser encertades, així com els conceptes tècnics que prèviament, a la introducció de la classe, s'havien explicat. Ara bé, els conceptes abstractes, de contingut de l'etapa artística o bé el vocabulari específic no van ser

---

⁵ Al sisè annex, el primer i el segon comentaris.

⁶ Al sisè annex, el primer comentari

encertats, tot i que saben identificar que són paraules-clau allunyades del seu ús col·loquial de la llengua.

El segon dossier, ja més centrat en l'obra d'art, i per tant, en la sistematització del seu comentari, està plantejat per treballar en grup i com que no hi estan acostumats ha provocat un allargament de les sessions. En general, tendeixen a desconcentrar-se i a no posar-se d'acord, o ans al contrari, a cedir la feina a un membre del grup que decideix què cal fer. Aquest fenomen es deu a la poca pràctica en la realització de treballs en un grup, a un dèficit d'opinió crítica i a una base de coneixements força feble i escassa. El grup ha mostrat una desmotivació important a l'hora de fer activitats que els exigeixen un esforç personal, i ha demanat en repetides ocasions començar l'assignatura a la clàssica, és a dir, on el professorat explica i l'alumnat escolta i pren nota.

En general, es pot dir que han fet força bé les activitats, que detecten el vocabulari específic (tot i que després els costa recordar-lo), que estructurin més bé els textos i que s'arrisquen a inventar allò que no saben, tot i que tendeixen a ser excessivament breus. Sobretot es pot detectar que els costa anar més enllà del que veuen a primera vista, interpreten subjectivament la informació que se'ls proporciona (fins i tot modificant les característiques reals), arriben a comentar coses que ni ells mateixos saben què volen dir i mostren força dificultat amb els conceptes abstractes.

Preveient els possibles resultats, després d'una realització dels dossiers força justa i poc acurada, cal reconèixer que han estat millors del que s'esperava. Els factors, que han entrat en joc, i que han facilitat una millora en el resultat final són:

1. L'examen final puntuava en continguts, i aquest fet sempre exigeix un cert grau d'atenció i d'interès per part dels alumnes. En veure que es puntuava el primer dossier, cal constatar d'una forma ferma, que van estar molt més receptius i implicats en el segon.
2. És cert que l'alumnat va assimilant més continguts dels que sembla, ja que a les classes, davant de les preguntes orals es mostren tímids o insegurs, i no intervenen, però un cop escriuen individualment mostren força continguts apresos.
3. Després de tants anys d'escolarització, en situacions de tensió i d'esforç, tot sovint els aflora una sèrie de recursos i de coneixements que tenen molt interioritzats.

Com a punt final del conjunt d'activitats, i com hem dit anteriorment, els alumnes han fet un examen amb els apunts, per posar a prova els coneixements assimilats. L'examen constava de dues parts; en una primera, els alumnes havien de fer el comentari d'una obra de les treballades a l'aula, i en segon lloc, davant la projecció d'una escultura per ells anònima, calia posar en pràctica el procediment de comentar-la sense tenir-ne més informació, i per tant, anar elaborant un comentari que, lluny de ser el producte de la memorització, fos el fruit d'una anàlisi acurada. Un dels valors afegits de l'examen era que els alumnes tenien un element més motivador, i era que el millor comentari seria publicat al "Cau de la Laia", una publicació mensual lliurada a tot l'alumnat.⁷

Pel que fa a l'examen final, i per tant, als resultats finals:

1. Han respectat clarament les tres parts del comentari, cosa que al principi tendien a barrejar la informació.
2. Han emprat vocabulari específic, per exemple: arquitravat, entaulament, capitell, funció didàctica, simetria, contrapposto, antropocentrisme...
3. Hi ha un ús més acurat de les oracions i han reduït les faltes d'ortografia.
4. Malauradament, en alguns casos han obviat el context històric, fet que demostra que no tenen del tot interioritzat el perquè de les coses, i que un cop més fan el que els docents els diem que han de fer, però sense entendre'n els motius ni la necessitat. Diria que aquest fet es deu a una mancança d'hàbits, d'estructuració mental en elaborar els textos i en darrer terme, caldria molt més temps i dedicació a la preparació del comentari, fet impossible en el 2n de Batxillerat degut a la llargada i complicació del temari.
5. En el cas de la imatge, per ells desconeguda, i que havien de comentar, han aconseguit explicar la funció de l'obra, la composició, algunes característiques de la suposada època, descriure la forma i la distribució dels pesos, comentar què representa, i han elaborat frases amb els següents conceptes: cànon de bellesa, músculs en tensió, sensació de tristesa, el pes va al braç esquerre i la composició queda definida per una piràmide i una diagonal, com a frases més destacades.

---

⁷ Al setè annex hi ha recollit el text guanyador

7. Conclusions

Primerament, cal dir que el nostre sistema educatiu mostra unes llacunes importants en alguns aspectes, i entre aquests s'inclou l'anàlisi de les obres d'art.

Si escollim un institut perifèric d'una regió industrial, com és Terrassa, amb un alumnat provinent de famílies obreres i nouvingudes, amb un nivell socioeconòmic mitjà tirant a baix, amb poca formació acadèmica i uns baixos interessos culturals, el resultat és una escolarització que frega els mínims en molts aspectes, i on la llengua catalana és el llatí de la societat actual, una llengua de prestigi a l'aula per alguns i tan sols d'aprenentatge per uns altres, però amb un ús social nul i amb unes grans dificultats per ser una llengua d'expressió i de domini.

En general, el grup ha estat força reticent a les activitats que els he plantejat, ja que no estan acostumats a ser preguntats, ni a fer activitats de reflexió ni a treballar en grup els continguts (ara bé, pel que fa a la realització de treballs manuals, s'ha de reconèixer que ho fan d'una forma excel·lent).

Aquests alumnes acostumen a seure a l'aula i a rebre els continguts directament i d'una forma passiva. No hi pot haver una complexitat abstracte o un raonament elaborat, ja que no el poden comprendre.

Per altra banda, el fet de fer-los treballar la llengua des d'una altra àrea també els ha desorientat, i en un primer moment hi ha hagut, fins i tot, un cert rebuig. En contrapartida, el segon dossier es proposava treballar aspectes més vinculats amb el contingut de l'àrea.

Pel que fa a la llengua, cal tenir en compte que l'alumnat tendeix a expressar-se en castellà (tant entre ells com amb el professorat), perquè és una llengua que dominen amb més facilitat i perquè és la llengua d'integració social entre l'alumnat. Malauradament, part del professorat també empra el castellà a l'aula, buscant una aproximació a un alumnat difícil o bé com una possible via per fer-se entendre millor, via que considero totalment errònia en el seu propòsit, ja que menysté la llengua catalana i no permet a l'alumnat d'adquirir-ne competències.

Un cop exposat tot això, el català queda relegat a una llengua de prestigi que només utilitzen a l'aula i que els requereix un gran esforç, tot i que la tenen més assimilada del que es pensen (més en el terreny escrit que oral).

Pel que fa als reptes intel·lectuals, el grup es revela contra allò que els implica un esforç mental. La tutora comenta que arrossegueu aquesta actitud des de fa anys, amb l'excusa que no volen fer la selectivitat ni anar a la universitat, ja fa força temps que han abandonat alguns hàbits de forma conscient i voluntària i s'excusen amb això. En aquest sentit, la seva realitat els ha mostrat que l'opció universitària no és una garantia laboral i han optat per identificar-se com un grup de baixes expectatives intel·lectuals. És cert que aquesta visió crítica els fa ser més conscients del món que hi ha fora de les aules, però alhora no els permet sortir de la seva realitat.

La proposta, derivada de la reflexió del treball, és que cal començar a treballar la llengua i les seves possibilitats comunicatives amb anterioritat, segons les necessitats del grup, també els alumnes haurien de reflexionar més sovint sobre el seu propi estudi, i finalment, totes les àrees haurien de donar a la llengua la vàlua que té, també des d'una vessant més directa i conscient.

Ara bé, com a **conclusió final**, cal remarcar d'una forma molt accentuada i destacada que cinc setmanes per incidir en la manera de fer els comentaris de l'alumnat és un temps insuficient per obtenir uns bons resultats, i més si cal treballar aspectes vinculats amb les propietats textuais, ja que l'alumnat no els té interioritzats. Llavors, cal deixar clar que aquesta metodologia és un tast inicial i que caldrà treballar-la al llarg de tot el curs. Ben bé fins a final de curs no podrem valorar si la manera de fer els comentaris (que tot just els alumnes estan iniciant) ha millorat substancialment.

8. Bibliografia

- Armengol, M. *Projecte Lingüístic de l'IES Santa Eulàlia*. 2008.
- Artigas, R. et ali. *Tipotext. Una tipologia de textos de no-ficció*. Direcció general de política lingüística. Eumo editorial. Barcelona, 2003.

- Bennàssar, B; El comentari de l'obra d'art. Metodologia i exemples. Govern de les illes balears. Conselleria d'Educació i Cultura. Balears, 2002.
- Bassols, M; Torrent, A.M; *Models textuals. Teoria i pràctica*. Eumo editorial. Barcelona, 1996.
- Bordons, G [et al.] “La descripció” [en línia]. Servei de llengües i terminologia. Universitat Jaume I. 16 de desembre de 1996 <http://sic.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes/descripcio.shtml> [consulta 20 de setembre de 2008].
- Cassany, D. *La cuina de l'escriptura*. Editorial Empúries. Barcelona, 1993.
- Cassany, D. *Describir el escribir*. Editorial Paidós, Barcelona 2005.
- Cassany, D. et ali. *Ensenyar llengua*. Graó. Barcelona, 1993.

9. Annexes

9.1. Programacions de les sessions: 1ª setmana

CLASSE 1:

1. Relaciona a cada columna els conceptes que s'hi adiguin:

Discòbol	Pantocràtor de Sant Climent de Taüll	El Naixement de Venus	Gernika
Ideal de bellesa	Teocentrisme	Antropocentrisme	Període d'entreguerres
Dempeus	Policromia	Primavera	Ismes
Moviment	Bidimensionalitat	Absència de perspectiva	Abstracció
Tridimensionalitat	Agnus dei	Proporció	Subjectivisme
Olimpiades	Funció didàctica	Mitologia	Cub

CLASSE 2:

2. El comentari de text. Esquema:

1) Documentació general:

- Títol:
- Autor:
- Cronologia:
- Estil:
- Tècnica:
- Material:
- Formes:
- Tipologia:
- Cromatisme:
- Dimensions:
- Localització actual:
- Tema:

2) Anàlisi Formal:

- Composició
- Estil

3) Interpretació

- Contingut i significació
- Funció

2ª setmana

CLASSE 4:

Exercicis. Solucions:

1. He sabut a través dels [pels] mitjans de comunicació que la seva exposició farà [celebrarà, organitzarà] la inauguració el proper mes.

2. L'examen fet [elaborat, redactat, firmat] pels inspectors diu [exposa, menciona, analitza], a nivell teòric i pràctic [amb teoria i pràctica], el nivell social i cultural que té [caracteritza, pateix, determina] l'alumnat de la zona.

3. És evident que Caldrà prendre mesures urgents en funció d [segons] els resultats de l'examen.

4. Personalment [crec que, en la meva opinió], voldria dir que els responsables han d'arribar a valorar el fet interessant [l'interès, la viabilitat, els avantatges] de cada projecte, en base [segons] als objectius proposats i a la informació que s'hi dóna [adduïda, inclosa, aportada].

5. La directora es va fer responsable [responsabilitzar] dels elements [apartats, demandes, defectes] més importants [rellevants, urgents, delicats] de la sol·licitud, especialment [sobretot] dels que el claustre ha estat criticant com a més negatius [més, amb insistència].

CLASSE 5:

Exercici 1

Solució:

- Jo no sé què passarà en el futur, però de moment la gent llegeix més que mai. Els ordinadors no han reduït pas la lectura, segurament al contrari. La gent no para de llegir el que surt a les pantalles, i després llegeix els textos que passen de la pantalla a la impressora. Una bona part dels treballadors actuals es passen la jornada llegint. → A

- Les roques presenten al seu interior grutes, corrents i rius subterranis. Les zigzaguejants i diàfanes aigües del Xi Jiang, en les quals es miren les

muntanyes, i el verd mantell que voreja el riu mostren un bell paisatge en perfecte equilibri. → D

- L'estany de Banyoles és un paisatge d'un interès geològic i biològic únic. No en tenim cap altre de semblant. Si es modifica, si es degrada o si es malmet, ho serà sense possibilitat de recanvi. És un exemplar únic i insubstituïble → E

- El *Gernica* és una pintura cubista, ja que combina els elements geomètrics, amb una temàtica clarament reivindicativa pròpia del període d'entreguerres. → A

- El *pensador* és una obra difusa, plena de contrastos lumínics i de formes indefinides. L'espectador es pot abstroure observant aquesta figura immòbil, contemplativa, concentrada i en equilibri. → D

- El Renaixement fou un moviment artístic molt vinculat a l'Humanisme, ja que es passa d'una societat teocèntrica a una d'antropocèntrica, i el centre ja passarà a ser l'individu. → E

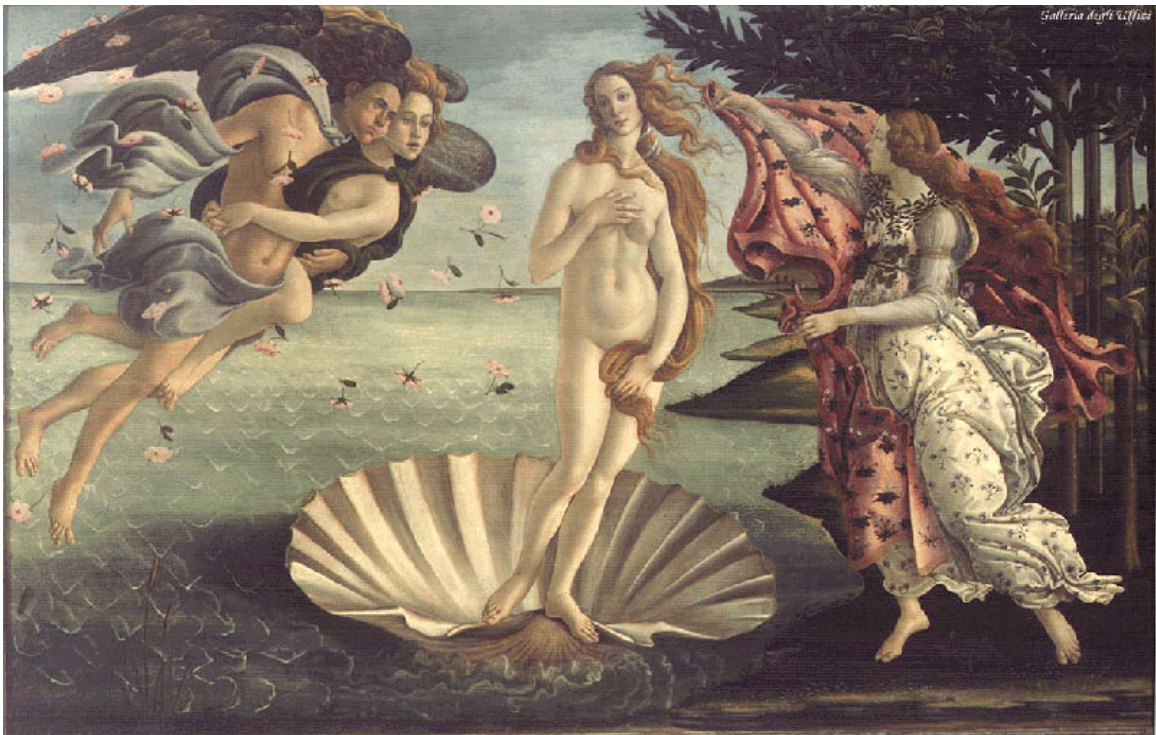
Exercici 2

Solució:

Expressions	Tipologia textual
en primer lloc d'una banda finalment per acabar	text argumentatiu
a dalt a baix més amunt	text descriptiu

més avall davant darrera	
però sinó tanmateix malgrat que encara que a pesar de tot	text argumentatiu
doncs per tant en conseqüència així	text explicatiu
de cara d'esquena a l'interior a l'exterior	text descriptiu
com semblant a diferent	text explicatiu
perquè ja que doncs per tant	text argumentatiu
en primer lloc en segon lloc en tercer lloc en darrer lloc	text descriptiu
si sempre que a condició que però	text explicatiu

Una imatge val més que mil paraules

*El comentari de les obres d'art
2n de Batxillerat
IES Santa Eulàlia
Curs 2008-09*

Seqüenciació d'activitats

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
<i>1ª setmana</i>		<p><u>1er nivell:</u> 4 imatges → pluja d'idees</p> <p><u>2on nivell:</u> associar paraules a les imatges</p> <p><u>3er nivell:</u> definició dels conceptes (deures)</p>	<p><u>1er:</u> Prova de comentari d'1 obra</p> <p><u>2on:</u> Corregir 1 comentari d'un company amb una plantilla.</p>	<p><u>1er:</u> Amb la plantilla davant fer un segon comentari</p> <p><u>2on:</u> Corregir 1 comentari d'un altre company amb la plantilla.</p>	
<i>2ª setmana</i>		Exercicis de: paràgrafs, puntuació, marcadors textuais...	Exercicis de models textuais (identificació i caracterització)	Elaboració d'un nou comentari amb tota la nova informació assimilada	

<p>3ª setmana</p>		<p>Posada en comú dels punts forts i febles dels comentaris. Identificar els errors propis i aliens, i refer de deures el comentari</p>	<p>Cada alumne corregeix un comentari d'un company diferent (en queda un) amb la plantilla</p>	<p>Exposició individual: 1. Què han après 2. Què han après dels altres 3. Què han modificat Jo faig les conclusions finals</p>	
----------------------------------	--	---	--	--	--

DIMARTS 16 DE SETEMBRE

2. Relaciona a cada columna els conceptes que s'hi adiguin:

Discòbol	Pantocràtor de Sant Climent de Taüll	El Naixement de Venus	Gernika

Ideal de bellesa

Teocentrisme

Funció didàctica

Antropocentrisme

Bidimensionalitat

Subjectivisme

Tridimensionalitat

Policromia

Proporció

Olimpíades

Període d'entreguerres

Moviment

Cub

Absència de perspectiva

Agnus dei

Ismes

Mitologia

Primavera

Abstracció

Dempeus

DIMECRES 17 SETEMBRE

Passos a seguir per fer un comentari:

1) Documentació general:

- Títol:
- Autor:
- Cronologia:
- Estil:
- Tècnica:
- Material:
- Formes:
- Tipologia:
- Cromatisme:
- Dimensions:
- Localització actual:
- Tema:

2) Anàlisi Formal:

- Composició
- Estil

3) Interpretació

- Contingut i significació
- Funció

DIJOUS 18 DE SETEMBRE

PERFIL DEL BON ESCRIPTOR
<p><i>Lectura.</i> Els escriptors competents són bons lectors o ho han estat en algun període important de la seva vida. La lectura és el mitjà principal d'adquisició del codi.</p>
<p><i>Prendre consciència dels lectors.</i> Els escriptors competents dediquen temps a pensar en el que volen dir, en com ho diran, en el que ja sap el receptor, etc., mentre ho escriuen.</p>
<p><i>Planificar el text.</i> Els escriptors es fan un esquema mental del text que escriuran, es formulen una imatge del que volen escriure, i també de la forma com treballaran. Es marquen objectius.</p>
<p><i>Rellegir els fragments escrits.</i> A mesura que redacta, l'escriptor rellegeix els fragments que ja ha escrit per comprovar que s'ajusten a allò que vol dir i, també per enllaçar-los amb el que vol escriure a continuació.</p>
<p><i>Revisar el text.</i> Mentre escriu i rellegeix el que ha escrit, l'autor ho revisa i hi introdueix modificacions i millores. Aquests canvis afecten sobretot el contingut del text: el significat.</p>
<p><i>Procés d'escriptura recursiu.</i> El procés d'escriptura és cíclic i flexible. Poques vegades l'autor es conforma amb el primer esquema o pla del text; el va modificant durant la redacció de l'escrit, a mesura que se li acuden idees noves i que les incorpora al text.</p>
<p><i>Estratègies de suport.</i> Durant la composició l'autor també utilitza estratègies de suport per solucionar algunes contingències que se li presenten. Sol consultar gramàtiques o diccionaris per extreure'n alguna informació que no té i necessita.</p>

C- Consells per una correcció eficient de l'escrit

1. Entendre la correcció com una tècnica didàctica que pot ser voluntària, variada i participativa.
2. Corregir només allò que l'alumne pugui aprendre
3. Corregir qualsevol aspecte del text i del procés de composició
4. Donar consells pràctics
5. Corregir quan l'alumne té fresc el que ha escrit
6. Deixar temps a classe perquè els alumnes puguin llegir i comentar les correccions al professor. Assegurar-se que les llegeixen i les aprofiten
7. Marcar els errors i demanar a l'alumne que busqui l'esmena correcta
8. Tenir entrevistes individuals amb l'alumne. Corregir oralment els seus treballs escrits
9. Donar eines perquè els alumnes puguin autocorregir-se: ensenyar a manejar i consultar els diccionaris, gramàtiques, llibres de verbs...
10. Corregir els esborranys del text, previs a la versió definitiva. Estimular els alumnes a revisar i refer els seus textos
11. Augmentar la qualitat de la correcció, encara que baixi la quantitat. No preocupar-se tant de corregir tots els treballs dels alumnes i assegurar un bon nivell de correcció.

BAREM ANALÍTIC D'EXPRESSIONS ESCRITA			
			ADEQUACIÓ (5 punts)
			- La presentació del text és clara i correcta: marges, encapçalament, peu, etc. (1 punt)
			- S'utilitza el registre adequat: estàndard i formal (1 punt)
			- El propòsit i l'objectiu del text són clars (2 punts)

		COHERÈNCIA (5 punts)
		- El text conté només tota la informació necessària (1 punt)
		- El text té l'estructura típica del comentari (2 punts)
		- Els paràgrafs estan ben estructurats (2 punts)
		COHESIÓ (5 punts)
		- Les comes i els punts estan ben utilitzats (2 punts)
		- Ús apropiat de les conjuncions i dels enllaços (1 punt)
		- Els pronoms estan ben usats (2 punts)
		CORRECCIÓ GRAMATICAL (5 punts)
		- Correcció ortogràfica, sintàctica i lèxica: 0-1 falta 5 punts 2-5 faltes 4 punts 6-10 faltes 3 punts 11-17 faltes 2 punts 18-24 faltes 1 punt + 24 faltes 0 punts
		VARIACIÓ (5 punts)
		- Sintaxi grau de complexitat (1 punt)
		- Lèxic: riquesa, precisió (2 punts)
		- Recursos estilístics: variació (1 punt)

puntuació	BAREM DE RESULTATS
25-20 punts	L'escrit té el propòsit clar, usa l'estàndard i el registre formal adequats, està ben estructurat en forma de comentari, està ben cohesionat (puntuació, pronoms), no té cap falta de gramàtica o en té poques i demostra un bon domini dels recursos expressius de la llengua.

19-15 punts	L'escrit conté petits errors locals de poca importància que no afecten la impressió global d'acceptabilitat. Té una estructura entenedora, una cohesió acceptable i cap nombre excessiu de faltes. Els recursos estilístics són limitats però suficients.
14-10 punts	L'escrit presenta deficiències importants que afecten la comunicabilitat. Hi ha mancances rellevants d'adequació, d'estructura o de cohesió i el domini de la correcció gramatical és força pobre.
9 o menys	L'escrit conté deficiències greus a diversos nivells lingüístics: adequació, coherència, cohesió, etc. L'alumne demostra tenir mancances greus d'estructuració del llenguatge, de gramàtica i pobresa de recursos expressius.
Observacions	1. NOM: 2. NOM: 3. NOM:

DIMARTS 23 DE SETEMBRE

Frases:

Les frases molt curtes i de lectura fàcil són més difícils de recordar si s'encadenen l'una darrera l'altra sense connexions lògiques. El lector llegeix sense esforç però ha de recordar les idees una per una. Compara les tres opcions següents del mateix fragment:

UN PUNT

Els experts en art s'oposen a la qualificació que aquest és prescindible per diversos motius, que van des de la manca d'interès per part d'un gran col·lectiu, a la baixa de la demanda d'obres en galeries d'art al nostre país, i també a la manca d'una formació satisfactòria pels interessats, d'una bona divulgació de la seva obra i d'un major grau d'inversions.

QUATRE PUNTS

Els experts en art s'oposen a la qualificació que aquest és prescindible per diversos motius. En primer lloc, la manca d'interès per part d'un gran col·lectiu. També la baixa de la demanda d'obres en galeries d'art al nostre país. I, finalment, la manca d'una formació satisfactòria pels interessats, d'una bona divulgació de la seva obra i d'un major grau d'inversions.

SIS PUNTS

Els experts en art s'oposen a la qualificació que aquest és prescindible. Hi ha diversos motius en contra. La manca d'interès per part d'un gran col·lectiu. La demanda d'obres en galeries d'art ha baixat al nostre país. Tampoc es valora positivament una formació poc satisfactòria pels

interessats. De la mateixa manera la divulgació de la seva obra i un ínfim grau d'inversions.

També cal esporgar el que sigui irrellevant. Cal veure si totes les parts de la frase aporten informació útil. Sovint algunes subordinades i alguns complements són crosses de poc o cap significat. La frase serà més clara si traiem aquests elements buits de sentit i ens quedem només amb els mots clau. Exemple:

Les persones que formen part de l'associació de difusió de l'art local destinat a la ciutat de Terrassa i que ha coordinat l'Ajuntament de la mateixa localitat van sortir ahir al matí davant de la casa-museu passades les 10 del matí.

L'associació de difusió de l'art local destinat a la ciutat de Terrassa, coordinat per l'Ajuntament, va sortir ahir de davant del museu, passades les 10 del matí.

Per altra banda, també podem ajuntar mots relacionats, inserint l'incís en el lloc que causi menys molèsties. A vegades un incís separa dos mots que resultarien més clars si un estigués al costat de l'altre. Cal vigilar de no separar sense motius justificats les combinacions de subjecte i verb i verb i complements. Exemples:

El quadre, si es pinta amb imaginació, pot ser, fins i tot sense formació prèvia, una obra d'art.

El quadre pot ser una obra d'art, fins i tot sense informació prèvia, si es pinta amb imaginació.

Marcadors textuais

Aquests marquen l'estructura del text, les connexions entre les frases, la funció dels fragments, etc. Tenen forma de conjuncions o adverbis, i són útils per ajudar el lector a comprendre el text.

Per estructurar el text cal fer un paràgraf relativament extens i establir un ordre i relacions significatives entre les frases:

Introduir el tema del text			
l'objectiu principal de ens proposem d'exposar		aquest escrit tracta de	
Encetar un tema nou			
respecte a	quant a	en relació a	
pel que fa a	sobre		
un altre punt és	el punt següent tracta de		
Marcar ordre			
En primer lloc	primer	primerament	per començar
En segon lloc	segon	segonament	
En tercer lloc	tercer	tercerament	
En darrer lloc	finalment	al final	
En últim terme	per acabar		
Distingir			
d'una banda	de l'altra	d'altra banda	
per un costat	per l'altre	per una altra part	
al contrari	en canvi		

Continuar sobre el mateix punt		
a més a més	després	tot seguit
endemés	així mateix	d'altra banda
a més	tanmateix	així doncs
Posar èmfasi		
és a dir	cal insistir	o sia
en altres paraules	el més important	això és
dit d'una altra manera	la idea central és	en efecte
tal com s'ha dit	convé destacar	
val la pena dir	s'ha de tenir en compte	
Donar detalls		
per exemple	en particular	com a mostra
p. ex.	en el cas de	com és ara
cf.	a saber	així
Resumir		
en resum	breument	recollint el més important
resumint	en poc mots	en conjunt
recapitulant	globalment	
Acabar		
en conclusió	per acabar	així doncs
per concloure	finalment	en definitiva
Indicar temps		
abans	al mateix temps	després
suara	simultàniament	més tard
anteriorment	en el mateix moment	més endavant
poc abans	llavors	a continuació
Indicar espai		

a dalt i a baix	a la dreta/esquerra	al centre/costats
més amunt i més avall	al mig /centre	endins i enfora
davant i darrera	a prop i lluny	a l'interior i a l'exterior
sobre i sota	de cara i d'esquena	

Per estructurar les idees, hem de fer referència a fragments més breus del text (oracions, frases...) i cal connectar les idees entre si a l'interior de l'oració. Són les conjuncions de la gramàtica tradicional.

Indicar causa			
perquè	ja que	car	atès que
vist que	puix que	com que	considerant que
a causa de/que	gràcies a	a força de	a còpia de
a raó de	per culpa de		
Indicar conseqüència			
en conseqüència	per tant	de manera que	per això
a conseqüència de	així és que	per aquest fet	doncs
per consegüent	cosa que		
Indicar condició			
a condició de/que	amb que	només de/que	posat de/que
en cas de/que	si		
Indicar finalitat			
perquè	per tal de/que	a fi de /que	la finalitat del qual
amb l'objectiu de/que			
Indicar oposició			
en canvi	ara bé	amb tot	nogensmenys
ans (al contrari)	en contra	al contrari	tanmateix
no obstant			

Per indicar objecció			
encara que	malgrat de/que	per bé que	tot i que
mal que	baldament		

Exercicis.

En les frases següents hi ha tot de crosses i d'altres expressions indesitjables. A veure si aconsegiu localitzar-les i modificar-les:

1. He sabut a través dels mitjans de comunicació que la seva exposició farà la inauguració el proper mes.
2. L'examen fet pels inspectors diu, a nivell teòric i pràctic, els nivell social i cultural que té l'alumnat de la zona.
3. És evident que caldrà prendre mesures urgents en funció dels resultats de l'examen.
4. Personalment, voldria dir que els responsables han d'arribar a valorar el fet interessant de cada projecte, en base als objectius proposats i a la informació que s'hi dóna.
5. La directora es va fer responsable dels elements més importants de la sol·licitud, especialment dels que el claustre ha estat criticant com a més negatius.

Jerarquia de signes

Els signes no tenen la mateixa força, ni funció, ni importància en el conjunt del discurs. La puntuació també serveix per organitzar la informació en capítols, apartats, paràgrafs, frases, etc. Hi ha una relació estreta entre signes, unitat lingüística i valor comunicatiu. D'acord amb mestres (1990):

SIGNE	UNITAT TEXTUAL	UNITAT SIGNIFICATIVA
punt i final	text	missatge
punt i a part	paràgraf	tema, capítol, apartat
punt i seguit	oració	idea, pensament
punt i coma	frase, sintagma	apunt, comentari
coma, admiració, interrogació, parèntesi	incís, aposició	afegitó

Un bon exemple per entendre la importància del signes de puntuació és el següent text escrit per Bertran del Vernet, cavaller i trobador, a qui li agradava fer enfadar el seu veí, però el seu joglar anà al castell del veí a llegir el poema, i tot i que recità el mateix poema, el veí el va trobar ben afalagador :

Text escrit per Bertran: Rates de femer, de bigotis molls, llimacs bavirusos, llangardaix salat. A la taula de N'Huguet Trencacolls no hi trobareu altra menja millor. En abundància us omplirà el plat. N'Hug, refum!, és un porc, no és un senyor.

Text llegit pel joglar: Rates de femer, de bigotis molls, llimacs bavirusos, llangardaix salat a la taula de N'Huguet Trencacolls no hi trobareu. Altra menja millor en abundància us omplirà el plat. N'Hug, refum!, és un porc? No, és un senyor.

VUIT CONSELLS PER ESCRIURE FRASES EFICIENTS

1. Vigila les frases gaire llargues, de més de 30 mots! Comprova que es llegeixen fàcilment.
2. Esporga tots el mots i els incisos irrellevants. Queda't només amb els essencials.
3. Situa els incisos en el lloc més oportú que no separin les paraules que estan relacionades.
4. Busca l'ordre dels mots més planer: subjecte, verb i complements. Evita les combinacions rebuscades.
5. Col·loca la informació rellevant en el lloc més important de la frase: el principi.
6. No abuis de les construccions passives, de les negacions ni de l'estil nominal, que enfosqueix la prosa.
7. Deixa actuar els actors: que els protagonistes de la frase facin de subjecte i objecte gramaticals.
8. No tinguis mandra de revisar les frases! Has d'elaborar la prosa, si vols que sigui enèrgica i entenedora.

DIMECRES 24 DE SETEMBRE

Exercici 1

Digues si aquests fragments corresponen a textos argumentatius, descriptius o explicatius:

- Jo no sé què passarà en el futur, però de moment la gent llegeix més que mai. Els ordinadors no han reduït pas la lectura, segurament al contrari. La gent no para de llegir el que surt a les pantalles, i després llegeix els textos

que passen de la pantalla a la impressora. Una bona part dels treballadors actuals es passen la jornada llegint.

- Les roques presenten al seu interior grutes, corrents i rius subterranis. Les zigzaguejants i diàfanes aigües del Xi Jiang, en les quals es miren les muntanyes, i el verd mantell que voreja el riu mostren un bell paisatge en perfecte equilibri.

- L'estany de Banyoles és un paisatge d'un interès geològic i biològic únic. No en tenim cap altre de semblant. Si es modifica, si es degrada o si es malmet, ho serà sense possibilitat de recanvi. És un exemplar únic i insubstituïble.

- El *Gernica* és una pintura cubista, ja que combina els elements geomètrics, amb una temàtica clarament reivindicativa pròpia del període d'entreguerres.

- El *pensador* és una obra difusa, plena de contrastos lumínics i de formes indefinides. L'espectador es pot abstraure observant aquesta figura immòbil, contemplativa, concentrada i en equilibri.

- El Renaixement fou un moviment artístic molt vinculat a l'Humanisme, ja que es passa d'una societat teocèntrica a una d'antropocèntrica, i el centre ja passarà a ser l'individu.

Exercici 2

Relaciona cada grup de paraules amb la tipologia de text adequat:

Expressions	Tipologia textual
<p>en primer lloc d'una banda finalment per acabar</p>	
<p>a dalt a baix més amunt més avall davant darrera</p>	
<p>però sinó tanmateix malgrat que encara que a pesar de tot</p>	
<p>doncs per tant en conseqüència així</p>	
<p>de cara d'esquena a l'interior a l'exterior</p>	
<p>com semblant a diferent</p>	
<p>perquè ja que doncs per tant</p>	
<p>en primer lloc en segon lloc en tercer lloc en darrer lloc</p>	
<p>si sempre que a condició que però</p>	

DIMARTS 30 DE SETEMBRE

Comentari-model:

EL DISCÒBOL

Documentació general

Títol: el Discòbol

Autor: Miró (490-430 aC)

Cronologia: 460 aC

Estil: grec clàssic

Tècnica: fossa (còpia: talla)

Material: bronze (còpia: marbre)

Formes: escultura exempta

Tipologia: dempeus

Cromatisme: monocroma

Dimensions: 1'53 m d'alt

Localització actual: Museu Nazionale Romano delle Terme (còpia Lanzelloti).

Tema: un atleta és esculpit en el mateix moment de llençar el disc. Tots els músculs són en tensió en aquesta extraordinària expressió de moviment pur. El llançador, amb el tors girat i amb el cap tombat per mirar el disc, està totalment concentrat en la seva empresa.

Anàlisi formal

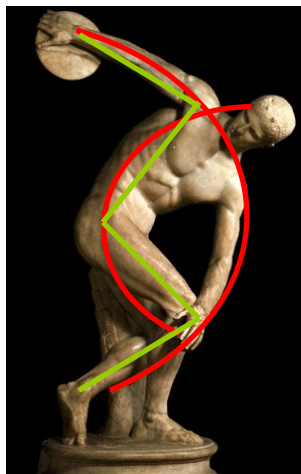
Composició

La fita de Miró no era apropar-se a la realitat; de fet, la postura de l'atleta respon més a la impressió del moviment que volia transmetre que no pas a la posició real que adopten els llançadors de disc.

En el *Discòbol* i a es seves altres escultures Miró va fer un gran esforç per distanciar-se del hieratisme dels primers temps i aconseguí convertir-se en l'artista del moviment. En el cas del llançador, la clau fou saber escollir el moment de màxima tensió, l'instant en què posa el disc cap enrere amb la finalitat d'agafar impuls per llançar-lo; el moviment següent és fer un pas endavant i deixar anar el disc amb tota la força.

L'encert de Miró es complementarà amb l'estudiada tensió entre les diverses formes geomètriques que componen el cos. Al *Discòbol* no s'hi

poden establir els eixos de simetria, tan importants en el cas de Policlet - contemporani de Miró-, però és possible identificar-hi una composició feta a partir de triangles i línies corbes. Per exemple, el cap, els malucs i els peus formen una mitja circumferència que s'oposa -en un equilibri precari, responsable en gran part de la sensació de moviment- a l'altra mitja circumferència que formen els braços estesos: el dret cap enrere per agafar impuls i l'esquerre recolzat sobre el genoll. En segon lloc, es detecta una línia en ziga-zaga que trenca qualsevol harmonia estàtica i que va del disc fins a l'espatlla dreta, d'aquesta al maluc, del maluc al genoll i del genoll al peu aixecat. En definitiva, és l'expressió perfecta del moviment.

A més d'usar complicades formes geomètriques per dinamitzar la figura, Miró aconseguí l'extraordinari ritme del *Discòbol* recorrent a una fórmula que podia semblar ja caduca, però que, tal com la féu servir, prengué una nova força: representar els trets més característics del cos d'un individu a la manera dels antics egipcis. Així, com passa a les pintures egípcies, s'observa el tors frontalment, mentre que les cames i els braços són de perfil. La intel·ligència de l'artista està en el fet de triar un model humà en una actitud que feia creïble i natural la postura forçada. Amb tot, si algú provés de llançar el disc partint d'aquesta postura l'únic que aconseguiria és que aquest li caigués als peus perquè l'escultura va ser feta per crear la il·lusió de moviment i no pas per mostrar la tècnica dels llançadors de l'època.

Així doncs, tot i l'aparent llibertat del gest, es tracta d'una composició plana que només té sentit si es mira de cara o d'esquena; qualsevol altre angle de visió té com a resultat una confusió gens harmònica.

Estil

A la segona meitat del segle V aC la ciutat d'Atenes aconseguí l'hegemonia del món grec i influí profundament en l'art, de manera que es produí una unificació en els criteris creatius d'arquitectes, escultors, pintors i d'altres artistes. Era l'inici del període clàssic i de la recerca de la perfecció.

El *Discòbol* s'inscriu dins del classicisme inicial i per això encara mostra alguns trets del període arcaic: el cap té reminiscències de la immobilitat de l'estil anterior, el somriure és encara semblant a l'expressió estereotipada dels kouroi i els cabells són com una mena de casc de rínxols que no es diferencien els uns dels altres. També s'hi revela una forta influència de l'anatomia de la primera època pel que fa a la concepció del cos, tot i que la figura respecti el cànon matemàtic de Policlet. L'original, perdut, com moltes altres estàtues gregues, era de bronze, ja que Miró preferia treballar amb aquest material. El bronze també li permetia que la figura s'aguantés tota sola; de fet, a la còpia de marbre s'hi va haver d'afegir un tronc per tal de suportar el pes d'aquesta escultura, que s'inclina cap endavant.

Interpretació

Contingut i significació

El Discòbol representa un jove en la seva màxima plenitud física - il·lustra l'ideal atlètic de l'època- que es troba a punt de llançar el disc, en un moment decisiu per a qualsevol esportista.

Miró va ser deixeble d'Agelades, com els altres dos escultors, decisius de l'època, Fídies i Policlet. Els escriptors antics el reconeixien com un dels iniciadors del realisme, encara que li retreien que no expressava les emocions; de tota manera, Miró va ser molt respectat per la seva honestat i per la seva valenta recerca de formes noves, evident en el mateix *Discòbol* o en el corredor *Lades* -que avançava lleuger sobre les puntes dels peus i mostrava tots els seus músculs en tensió.

La prova més evident del realisme de l'artista és que la seva estàtua més famosa va ser una vaca situada a l'Acròpolis que es podia confondre amb una de real.

Funció

El Discòbol, com totes les obres gregues d'aquest període, era destinat a ser exposat en públic en un punt estratègic de la ciutat perquè el poble, que entenia perfectament el tema que tractava i el missatge que es volia comunicar, el contemplés.

DIMECRES 1 D'OCTUBRE

FINAL: Enquesta i exposició individual:

1. Què he après?

2. Què han après dels altres gràcies a mi?

3. Què he modificat?

Conclusions finals:

9.3. Buidat del primer dossier

Relaciona a cada columna els conceptes que s'hi adiguin: **Mal posats:**

Discòbol	Pantocràtor de Sant Climent de Taüll	El Naixement de Venus	Gernika
Tridimensionalitat (2)	Policromia	Absència de perspectiva (3)	
	Funció didàctica (2)	Mitologia (1)	
	Bidimensionalitat (1)		

Ben posats:

Discòbol	Pantocràtor de Sant Climent de Taüll	El Naixement de Venus	Gernika
Olimpíades (4)		Primavera (4)	Cub(2)
Moviment (3)	Agnus Dei (2)		
Dempeus (4)			

Proporció

Ideal de bellesa

Funció didàctica

TERMES AMBIGUS!!!

COMENTARIS:

- Dani:

> **1r comentari:** El llenguatge és molt adequat i mostra coneixements de la matèria. Uneix bé les frases, i aquestes són harmòniques amb el text i sense gaire faltes d'ortografia. Comenta: Títol, autor, cronologia, descripció de l'obra, material i tècniques emprades.

> **2n comentari:** Les tres parts del comentari són molt clares, trobem la introducció, cos del text i conclusió. El llenguatge és poètic i ric en expressions i sap el què vol dir.

> **3ª activitat:**

- *Vocabulari específic:* hieratisme, eixos de simetria, composició, angle de visió, monocromia, dempeus.

- *Frases:* "Al Discòbol no s'hi poden establir eixos de simetria, però és possible identificar-hi una composició feta a partir de triangles i línies corbes".

- *Estructura:* 1. Paràgraf introductori

2. Paràgraf amb més profunditat

3. Composició de l'obra

4. Idees de l'autor (d'on treu la idea de fer l'obra)

5. Reflexió general de l'obra (sensació que transmet).

6. Estil: introducció de l'època i de l'autor.

7. Interpretació: què representa l'obra i què representà l'autor a l'època.

- Georgina:

> **1r comentari:** En general està bé, però l'estructura i les frases són extretes d'alguna altra font, ja que l'alumna presenta una expressió més elaborada a la que li és habitual.

> **2n comentari:** D'una forma més ampliada, però ha fet el mateix que al primer comentari.

> **3ª activitat:**

- *Vocabulari específic:* dempeus, monocromia (però alhora posa que no l'entén, tot i que identifica que és una paraula clau), escultura exempta, hieratisme, eixos de simetria, harmonia estàtica.

- *Frases:* Moment de màxima tensió; Expressió perfecta del moviment.

- **Elina:**

> **1r comentari:** Molt curt. És curiós, ja que ha fet servir tan sols la informació teòrica que jo he exposat al principi de la classe. En cap moment descriu allò que veu a la projecció, i això que és el recurs més fàcil d'emprar quan hom no té informació de l'obra. El que ha escrit fa referència a l'autor, la cronologia i la tècnica.

>**2n comentari:** L'inici del comentari és copiat del primer, però introdueix elements nous, com: el color, les mides, la localització, el tema, la descripció (fins i tot comença dient "si mirem d'esquerra a dreta..."), i la funció de l'obra.

> **3ª activitat:**

- *Paraules clau:* moviment, hieratisme, màxima tensió, eixos de simetria, formes geomètriques.

- **Mariona:**

> **1r comentari:** Està força bé, ja que demostra una estructura molt clara: època, descripció de l'obra, intenció de l'autor, tema i impacte visual.

> **2n comentari:** Ha afegit la fitxa de la documentació general, però també ha dividit la informació dels apartats en titulars, enlloc de fer una redacció (i això que ella mateixa ho criticava del comentari d'una companya).

> **3ª activitat:**

- *Vocabulari específic:* fossa, escultura exempta, dempeus, hieratisme, classicisme, moviment, realisme, composició plana.

- *Frases:* Miró va fer un gran esforç per distanciar-se del hieratisme dels primers temps i aconseguí convertir-se en l'artista del moviment: L'encert de Miró es complementarà amb l'estudiada tensió entre les diverses formes geomètriques que componen el cos; En definitiva, és l'expressió perfecta de moviment.

- *Estructura:* 1. Documentació general.

2. Composició: moviment, descripció, ritme, figura plana.

3. Estil i moment de la història.

4. Comparació amb d'altres èpoques.

CRÍTICA DE TEXTOS:

- [Mariona fa crítica de l'Alexandra](#): No ha contestat tots els apartats de Documentació General, i hauria d'haver respost en forma de redacció, però en general està bé.

- [Mariona fa crítica d'Eli](#): Comenta que l'Eli ha fet una valoració molt general i que s'ha centrat molt en la interpretació, deixant-se característiques de la documentació general i de l'anàlisi formal. Però com diu ell "ara, és normal ja que no teníem prou informació".

- [Elina fa crítica de Georgina](#): Falta informació i ha de millorar els accents.

- [Dani fa crítica de Kiany](#): El text no té nexes ni enllaços que el facin coherent. No posa signes de puntuació i abusa de les enumeracions.

**FRAGMENTS PERTANYENTS A TEXTOS DESCRIPTIUS,
ARGUMENTATIUS I EXPLICATIUS.**

Allà on demostren més errades és en la distinció entre els textos argumentatius i explicatius, així com també va quedar expressat oralment a l'aula.

Identifiquen perfectament els fragments i els nexes descriptius, fet positiu ja que a l'obra d'art és la tipologia predominant.

9.4. Segon dossier

4ª setmana i 5ª setmana

2ª PART: TEIXIM EL COMENTARI DE L'OBRA D'ART

1. El **substantiu** és una paraula variable (amb gènere i nombre) que designa persones, animals, coses, accions, idees concretes o abstractes.

> *Posa't d'acord amb la teva parella de quins d'aquests substantius utilitzaries per fer un comentari de l'obra que esteu observant (encercleu-los):*

mirada	alumne	societat	bellesa	filosofia	senzillesa	història
músculs	pediatra	monjo	dits	jueu	tristesa	art
perfil	rei	animal	cabells	moviment	alegria	fill

> *Ara, afegiu vosaltres els que creieu que serien imprescindibles i que no hi són:*

L'**adjectiu qualificatiu** és una paraula variable (amb gènere i nombre) que modifica el nom tot indicant-ne qualitats. La majoria dels adjectius tenen una forma per al masculí i una altra per al femení, ara bé, també hi ha els adjectius d'una sola terminació.

> *Posa't d'acord amb la teva parella de quins d'aquests adjectius utilitzaries per fer un comentari de l'obra que esteu observant (encercleu-los):*

prim	nul	ateu	ample	elegant	lent	coix
estupend	llarg	lleig	annex	obedient	valent	honest
verd	fondo	boig	dolç	grec	tranquil	fosc

> Ara, afegiu vosaltres els que creieu que serien imprescindibles i que no hi són:

2. Utilitzant els substantius i adjectius que heu fixat com a bàsics per definir l'obra, formuleu frases sobre l'obra, tenint en compte els connectors i marcadors textuais que hem repassat prèviament:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

Més, si cal:

3. Un cop heu redactat les oracions, distribuïu-les a la següent graella:

Oracions	<i>Model descriptiu</i> Describen l'obra	<i>Model explicatiu</i> Expliquen què es veu	<i>Model argumentatiu</i> Donen arguments de què transmet
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

4. Ara agrupeu-les per tipus i ordeneu-les (què direu primer i què direu després) seguint la pauta adjunta:

- Un cop ordenades, poseu-les en comú amb els altres grups, us heu oblidat
quelcom? canviaríeu l'ordre?

5. Anoteu 10 diferències entre les escultures:

1-

2-

3-

4-

5-

6-

7-

8-

9-

10-

6. A partir de les diferències anteriors, elaboreu 4 o 5 frases clares i ben estructurades amb les diferències més importants:

1-

2-

3-

4-

5-

7. Busqueu informació de l'obra per tal d'elaborar la "Documentació general" (autor, títol, cronologia, estil, localització...), i de passada considereu la cronologia de les altres dues obres. Quina informació ens dóna la diferent cronologia, quina informació ens dóna l'ordre de les tres obres? (*han de relacionar el període artístic amb les característiques formals de cada obra*).

Documentació general:

Cronologia de les 3 obres:

8. Un cop segurs i havent posat la informació en comú, elaboreu un **comentari de l'obra** que us ha tocat, tenint en compte els tres passos que cal seguir, i que teniu al full annex:

9- Un cop fet el comentari, repasseu, valoreu i rectifiqueu:

- Primer hi ha les frases que descriuen l'obra?

- Les frases estan ben connectades?

- El text compleix els requisits d'un comentari?

- Els tres passos estan ben diferenciats i s'hi troba tota la documentació necessària?

9.5. Buidat segon dossier

<u>tria de substantius</u>	<u>substantius afegits</u>
mirada	dempeus
músculs	frontal
bellesa	nu
dits	inexpressiu
cabells	simetria
moviment	kuros
senzillesa	braços
art	punys
	trenes
	peus
	celles
	serietat
	home
	nas
	boca
	pedra

<u>tria d'adjectius</u>	<u>adjectius afegits</u>
prim	alt
llarg	seriós
grec	estilitzat
tranquil	dèbil
	arcaic
	quiet
	indefens

	blanc
	tancat

10 frases:

1. Ja que és de l'època arcaica, té expressió hieràtica (explicativa).
2. L'home té els braços estirats (descriptiva).
3. Com no té els músculs fermes, sembla indefens (descriptiva).
4. Té un peu davant de l'altre, per tant, dóna sensació de moviment (descriptiva).
5. Va ser una escultura important en el seu temps (explicativa).
6. La part de dalt no concorda amb la de baix (explicativa).
7. L'escultura dóna la sensació d'un home prim.
8. L'home de l'escultura té els cabells llargs, aproximadament per l'espatlla.
9. És una figura escultòrica idealitzada.
10. Aquesta figura transmet serietat.

Ordre

1. Moviment
2. Composició
3. Anàlisi històrica
4. L'espai
5. Cronologia i definició estilista

Diferències entre escultures

1. El grec és l'únic que està més recte i el que té els cabells més llargs.
2. El grec és el més prim, els altres dos són més grossos.
3. El grec és el més antic dels dos i el més seriós.
4. El segon és més alt que els altres dos i li falten les mans, té una ratlla al cabell.
5. El segon té darrera una branca d'arbre darrera i els altres no.
6. El segon és més modern que el grec, més gros i bonic que els altres.

7. El tercer té persones al costat i els altres no.
8. Està assegut i lligat amb serps i branques.
9. El tercer és més gran que els altres, li falta una mà i té una posició inquieta.

Frases complexes amb les diferències

1. El primer és el més recte, mentre que el segon té més moviment.
2. El grec és el més prim, mentre que els altres dos són més grossos.
3. El tercer té més persones al voltant i els altres no.
4. El tercer és de l'època arcaica i el primer de la grega.
5. El Diadumen té darrera una branca d'arbre i els braços tallats, mentre que els altres no.

Comentari de l'obra

Documentació general

Títol: Kouros d'Anavissos

Autor: anònim

Data: 500 aC

Localització: Grècia (Museu Nacional d'Atenes).

Estil: antinaturalista

Tipologia: escultura exempta, dempeus, de relleu alt.

Forma: exempta

Dimensions: 1'94 m d'alt.

Anàlisi formal

És una escultura tancada. La representaven de front amb els braços rígids i enganxats. Els punys estan ben tancats. El peu esquerre està lleugerament aixecat. El cap està enquadrat per uns llargs rínxols. El representaven de front, simètric. Aquesta rigidesa i frontalitat, fa que la figura sembli que no té moviment. A la figura existeix una desproporció: el tronc es més curt que

les cames, fet que accentua el caràcter esvelt de l'escultura. Les formes són geomètriques: el cap es pot reduir a un quadrat, així com la resta del cos.

El rostre presenta el front pla i els ulls sobresortits. Allò que defineix el rostre és el somriure. És també antinaturalista, fet que presenta una postura normal.

Les escultures eren fetes com una ofrena als esportistes. Són d'aquesta època el kuros d'Anavissos.

En un origen les escultures gregues estaven destinades als temples, bé al culte dels déus o com a exvots (ofrena que es lliurava a la divinitat com a agraïment d'un do rebut), i a tombes. També eren freqüents les representacions d'atletes despullats, de dames fent una ofrena, d'escenes mitològiques o de gestes guerreres.

<u>tria de substantius</u>	<u>substantius afegits</u>
mirada	dempeus
músculs	home
perfil	malenconia
bellesa	atleta
cabells	atractiu
moviment	simetria
tristesa	adornat

	musculat
	despullat
	definit
	bonic
	amputat
	idealitzat
	escultura
	marbre
	eròtic

<u>tria d'adjectius</u>	<u>adjectius afegits</u>
fondo	blanc
elegant	alt
grec	simètric
tranquil	(cabells) curts
	(cabells) arrissats
	(músculs) definits
	(peu) aixecat
	(mirada) perduda
	hieràtic
	(cinta) lligada
	(roba) estesa
	(roba) arrugada
	(postura) sensual
	(ulls) tancats
	(braços) trencats

10 frases:

1. Posat que és d'època clàssica, els músculs estan més definits (explicativa).
2. Es veu que està en moviment perquè té la corba praxiteliana (explicativa).
3. Gràcies a la seva expressió, ens dóna un sentiment de malenconia (descriptiva).
4. Està despullat ja que ha deixat la roba a la branca de l'arbre (argumentativa).
5. Té els braços trencats a causa del pas del temps (explicativa).
6. Tot i que no és del tot simètric es considera una escultura simètrica (explicativa).

7. És d'època clàssica, per això està idealitzat (explicativa).
8. Atès que era un atleta està considerada una obra sensual (argumentativa).
9. Porta una cinta al cap perquè era un atleta (descriptiva).
10. És una escultura perquè està en tres dimensions (explicativa).

Ordre

10. És una escultura perquè està en tres dimensions (explicativa).
2. Es veu que està en moviment perquè té la corba praxiteliana (explicativa).
6. Tot i que no és del tot simètric es considera una escultura simètrica (explicativa).
7. És d'època clàssica, per això està idealitzat (explicativa).
4. Està despullat ja que ha deixat la roba a la branca de l'arbre (argumentativa).
9. Porta una cinta al cap perquè era un atleta (descriptiva).
5. Té els braços trencats a causa del pas del temps (explicativa).
1. Posat que és d'època clàssica, els músculs estan més definits (explicativa).
3. Gràcies a la seva expressió, ens dona un sentiment de malenconia (descriptiva).
8. Atès que era un atleta està considerada una obra sensual (argumentativa).

Diferències entre escultures

1. L'escultura 1 és més simple que la 3.
2. L'escultura 1 té els braços estàtics, i les altres dues cap amunt.
3. L'escultura 3 té els músculs més definits que la 1.
4. L'escultura 1 recorda els egipcis i la 3 és mitològica.
5. L'escultura 3 ens dona sensació de moviment i la 1 és totalment estàtica.
6. L'escultura 2 té els cabells curts i la 1 llargs.
7. L'escultura 3 té més expressió que la 1.
8. L'escultura 3 està més adornada que la 1.

9. L'escultura 1 és més prima que les altres dues.

Frases complexes amb les diferències

1. Com que "Laocoont i els seus fills" és d'època hel·lenística té més moviment, en canvi el Diadumen és d'època arcaica.
2. Com que el Kuros és d'època clàssica, els seus músculs no estan tan definits com el Laocoont.
3. Com que el Kuros és de la primera època clàssica grega, recorda l'escultura egípcia.
4. L'escultura del Diadumen té la corba praxiteliana i ens dona la sensació de moviment, en canvi el kuros està totalment rígid.
5. Amb l'època hel·lenística, com que ja no buscaven la bellesa en les obres estan més recargolades i aquestes diferències es poden comparar amb el Diadumen que està tot bonic.

Comentari de l'obra

Documentació general

Autor: Policlet el Vell

Títol: El Diadumen

Cronologia: 430 aC

Material original: originalment bronze

Dimensions: 1'95 m

Ubicació actual: Museu arqueològic nacional (Atenes)

Forma: exempta dempeus

Cromatisme: monocroma

Estil: grec clàssic, d'època hel·lenística

Anàlisi formal

Representació d'un atleta nu, s'està posant una cinta al cap -la diadema de llana que es cenyia el guanyador-, fet que l'obliga a tenir els braços alçats i

el cap lleugerament inclinat cap al costat dret. Una cama està avançada respecte cap a l'altra, com si la figura estigués en ple desplaçament.

Funció → commemoració a un atleta que acaba de guanyar una cursa i es ceneix la diadema que li atorga el títol.

Composició → tancada i simètrica.

Línies compositives → sinuoses.

Respecte el cànon, ideat per ell mateix, on, mitjançant el càlcul sistemàtic i de la geometria que tenien com a objectiu aconseguir la representació perfecta del cos, el cap es fa servir com a referent de mesura, i el cos amb cap inclòs mesura 7 caps i dividia el cos humà en 6 mòduls, fet que s'ha conservat com a mesura clàssics.

Recursos tècnics → aquesta obra representa un dels més característics de l'escultura clàssica, el contrapposto: contraposició entre una part tensa i una de relaxada (les cames) i això atorga a la figura un equilibri dinàmic. L'ondulació del cos i el cap li dóna més elasticitat. El marbre ha estat força polit, per suavitzar els acabats de la musculatura, prenent -li duresa visual. El tractament dels cabells abandona el tractament geomètric, esdevenint més naturalista. La còpia de què disposem incorpora un tercer peu, que li pren lleugeresa. Això resulta obligat en passar del bronze al marbre, per la diferència de pes del material. El que no ha perdut la còpia és la marcada frontalitat de l'original.

<u>tria de substantius</u>	<u>substantius afegits</u>
mirada	sofriment
músculs	opressió
societat	força
animal	dictadura
cabells	mitologia
filosofia	nu
moviment	estrany
tristesa	lletjor
història	irreal
art	serp
fill	marcat
	tensió
	asimetria
	tercer peu
	pedestal
	fibrat

<u>tria d'adjectius</u>	<u>adjectius afegits</u>
lleig	musculat
ample	irreal
grec	cruesa
valent	monocrom
	tridimensional
	rugositat
	(roba) doblegada
	corbat
	enrevessat

10 frases:

1. La forçada posició fa que la seva musculatura estigui irrealment marcada fins al punt d'haver-hi músculs inexistents en la musculatura humana (argumentatiu).
2. El seu rostre evoca patiment ja que està sent assassinat per una serp juntament amb els seus fills (explicatiu).
3. El tema és mitològic (explicatiu).

4. En l'escultura es pot apreciar com tots van despullats (descriptiu).
5. L'escultura és totalment asimètrica, pel simple fet que en traçar un eix vertical cap de les parts és igual (descriptiu).
6. Aquesta escultura es suporta per un tercer, perquè si no la figura cauria (argumentatiu).
7. Es tracta d'una escultura de l'època hel·lenística (argumentatiu).
8. L'enfrontament amb la mort suposa per a Laocoont i els seus fills un acte de valentia (argumentatiu).
9. La representació d'aquesta figura té com tret característic l'exaltació (explicatiu).
10. El ressaltament dels cabells és molt notable en aquesta figura (descriptiu).

Ordre

7. Es tracta d'una escultura de l'època hel·lenística (argumentatiu).
9. La representació d'aquesta figura té com tret característic l'exaltació (explicatiu).
6. Aquesta escultura es suporta per un tercer, perquè si no la figura cauria (argumentatiu).
1. La forçada posició fa que la seva musculatura estigui irrealment marcada fins al punt d'haver-hi músculs inexistents en la musculatura humana (argumentatiu).
5. L'escultura és totalment asimètrica, pel simple fet que en traçar un eix vertical cap de les parts és igual (descriptiu).
2. El seu rostre evoca patiment ja que està sent assassinat per una serp juntament amb els seus fills (explicatiu).
4. En l'escultura es pot apreciar com tots van despullats (descriptiu).
10. El ressaltament dels cabells és molt notable en aquesta figura (descriptiu).

3. El tema és mitològic (explicatiu).
8. L'enfrontament amb la mort suposa per a Laocoont i els seus fills un acte de valentia (argumentatiu).

Diferències entre escultures

1. Les èpoques de les tres escultures són molt diferents.
2. Les tres escultures simbolitzen temes diferents.
3. La primera figura està poc elaborada comparada amb les altres.
4. La segona figura li falten els braços.
5. Laocoont i els seus fills és una figura deformada i la segona i la tercera són idealitzades.
6. La primera figura simbolitza una còpia de l'art antic (Egipte).
7. La segona figura representa lo ideal i les altres no.
8. La primera no té musculatura i les altres estan molt exagerades.
9. Per últim, el kuros no té moviment comparat amb les altres.

Frases complexes amb les diferències

Comentari de l'obra

Documentació general

Títol: Laocoont i els seus fills

Autor: Atenodor Rodes

Cronologia: Segle I

Estil: grec hel·lenístic

Tècnica: Modelatge de la cabellera

Material: bronze (còpia marbre)

Cromatisme: monocroma

Dimensions: 242 cm

Localització de l'obra: Museu Vaticà

Tema: Laocoont i els seus fills es barallen amb les serps.

Anàlisi formal

Aquesta obra és d'Atenodor Rodes i on es va crear aquesta escultura va ser el segle I.

L'estil que segueix s'anomena grec hel·lenista i la seva tècnica és el modelatge de la cabellera, normalment el material sol ser el marbre, per altra part, el cromatisme l'escultura és monocroma.

Les grans dimensions o les seves dimensions són 242 cm.

Aquesta escultura es troba al museu Vaticà.

El tema que tracta aquesta escultura és de la baralla de Laocoont i els seus fills amb la serp, representa també el sofriment que suposa la mort dels fills.

La composició aquesta obra suposa que el pare de l'obra està lluitant amb la serp i els seus fills estan sent atacats, per ell està molt més endavant per simbolitzar el salvament dels seus fill es troben darrera.

La composició de les línies d'aquesta escultura són 7.

La primera comença esquerra des del cap, passant pel tòrax, baixant per la cama el coxis, pel genoll, fins arribar al peu dret, una vegada fet línia principal del fill esquerre, comencem amb Laocoont que té el seu punt principal en el cap fins el peu dret (passant pel coll, pit, el maluc i el genoll dret), després a veure visualitzat el Laocoont ens queda l'última línia primària del fill de la dreta, comença al cap fins el turmell dret del pare-Laocoont (passant per la cintura, genoll superposats).

Les línies secundàries comencen (des del colze fins el tercer peu del fill de l'esquerra), passant pel coll de Laocoont pel seu colze esquerre també per la serp que i surt pel braç, el maluc esquerre i el turmell esquerre del fill esquerre.

L'altra línia secundària (que va fins el maluc del fill de la dreta fins a l'esquerra) -passant amb dos genolls de Laocoont.

L'última va des del coll dret fins el seu turmell esquerre, passant pel pit, maluc, genoll esquerre.

Per últim, aquesta escultura té un estil triangular.

La seva funció és didàctica.

REPÀS DE CARA A L'EXAMEN

A l'hora de fer un comentari, hem de considerar:

1. Deixar marges, fer bona lletra i no fer faltes d'ortografia
2. Fer frases curtes i senzilles.
3. Utilitzar bé els connectors textuais.
4. Ordenar les idees (sobretot fixar les 3 parts: Documentació general, Anàlisi formal i Interpretació).
5. A la interpretació, explicar la funció i el context històric.

Davant d'una imatge que no coneixem:

1. Frases descriptives (curtes, fàcils i ben connectades).
2. Ordenar les frases en grans grups i deduir allò que no sabem.
3. Aplicar els grans trets del període.

9.6. Mostres de textos dels alumnes

Marciana Poya 17.09.08

Obra: Discíbol no cal! (per comentarí)

L'obra que comentare a continuació és el Discíbol. És una escultura que prové de l'edat clàssica de Grècia.

Es tracta d'una escultura que es veu clarament en moviment ja que l'atleta està en el punt abans de llançar el disc. Però el seu cos que està totalment atenuat no concorda amb la seva expressió de la cara... ja que es veu que està totalment relaxat, i no veu la resta del seu cos que es veu a primer cop d'ull que està en tensió, i això era l'intenció del autor per fer-nos creure que estava en moviment (moment precís llançar el disc). És tracta d'una obra mitològica i de gran bellesa, ja que els antics atletes de les olimpíades així havien de ser. Es representaven nus i amb tridimensionalitat.

Al ser una obra mitològica, no està a l'escala que correspondria, és més gran que l'estatura d'un home, ha de ser més gran perquè era més important d'impacte visual del seu cos és impressionant ja que tots els músculs, ossos o venes estan molt bé definits, i ho fa més real.

no és ningú fantàstic
és un atle
vol dir que és realista
no per mitològic

17/9/02

era

Primer Començament

Quantitat d'Escultura

Discòbol

L'escultura de la primera Sísura utilitzada de l'època hel·lenista clàssica, documentada ~~per la seva estructura~~ i poden apreciar el seu nas ben blanc, el seu mentó i també mirant més espert veure que la cara està feta gràcies a l'entel "Ideal de bellesa", per últim es pot apreciar un disc que porta a la mà esquerra que això ho relaciona amb les olimpíades, però el més important és que està representat a nus ja que, els altres si portaven nus per la seva puresa i la seva naturalesa.

~~Realista~~ I couador que té tridimensionalitat i està en forma d'oups.

Aquesta Sísura de l'època clàssica s'utilitza molt per representar gent que havia fet moltes glòries.

les dimensions seran d'alta 1 metre i 30cm ~~1.30m~~

1.30m - 1.30 x 30cm

Segurament aquesta escultura es trobarà a un museu de Grècia o Roma.

L'escultura ^{mostra} ~~aprecia~~ molt els mínims detalls del capell, dels oïds, del nas i també va resaltar el tors, els braços i les cames les va esculpir perfectament i còncaves.

Georgina Ma

Gàtala gegant

El Gàtala gegant és una escultura d'època ~~clàssica~~ d'època clàssica que va ser feta per Ictinos al Segle ~~III~~ IV-V a.C.
Com ja he dit és d'època grec clàssica i està feta de marbre, actualment es troba al Museu Arqueològic nacional d'Atenes.
Aquesta figura representa un home gegant tal com un dels seus noms, probablement a la guerra.

La escultura es troba a terra, ens dona sensació de moviment donat ja està tocant la terra. El braç esquerra sosté el pes del cos i també la cintura esquerra, és part dreta del cos amb algun detall tota el terra.
La expressió del rostre ens mostra patiment i suplicants.

Aquesta escultura representa un soldat gegant sentit a la guerra ja no pot suportar el dolor i es tira a terra.
La seva funció és commemorar els herois de guerra.

~~Funció: No era un temple de culte, servia per oferir als déus.~~
Funció: No era un temple de culte, servia per oferir als déus.

Esquema arquitectònic

- 2 parts
- Documentació general $\Rightarrow$ explicar ~~completa~~ ^{partes a cap d'ell est} situació a l'obra
  - Anàlisi formal $\Rightarrow$ trets característics de l'obra
  - interpretació $\Rightarrow$ funció, context històric.

② Ictines $\rightarrow$ càbta fent

- composició - la figura és un noi nu.
- es defineix a partir d'una piràmide i una diagonal, que travessa tota l'escultura.
- la piràmide va desde la mà que té al terra, passa pel cap i acaba a la cava.
- est de figura està situat al terra, amb el cap mirant al terra: amb els ulls en tensió.
- la cava dreta la té estirada i l'esquerra recollida.
- els ulls estan ben definits.
- ~~pot~~ A l'observar l'obra es transmet una sensació de tristesa, melancolia i desesper.
- El volum ja està ben definit als ulls, això provoca una sensació de realisme als nostres ulls.
- Obra hel·lenística.
- No està situada l'obra directament a terra sino que està a ~~assegit~~ ^{assegit} sobre una plataforma, on hi ha un mosaic.

Maria Pia Rayà

⑤ CONTINGUT I SIGNIFICACIÓ

Aquesta escultura representa a un home feia, que a causa d'alguna malaltia o trauma té una visió imbuïda.

A figura va totalment nu. Com deia Sir Kenneth Clark, historiador d'art, el nu "és una forma artística inventada pels grecs així com l'òpera és una forma artística inventada a la Itàlia del s. XVII".

Al ^{l'art} ~~època~~ hel·lenística - Grècia es pot dividir en tres etapes arcaic (900-600 ac), clàssic (480-323 ac) i l'hel·lenística (323-30 ac). Aquesta obra és hel·lenística.

Al ~~l'època~~ hel·lenística les persones dels diversos països van a col·leccionar obres d'art, ja fossin originals o còpies. Els rics pagaven sumes fabuloses per les peces d'art als artistes es feien famosos. Els escriptors contribuïen a la glòria d'aquests escrivint sobre la seva vida i anècdotes.

③ Escultura

Aquesta escultura es el Ictons, de autor per mi son desconeguts i jo aposta que es del segle V-VI (480 - 540 a.c), l'estil de l'obra es grec classic perque vol resaltar la bellesa i els canons de quella epoca, el material pot ser el marbre.

El tema podria ser la pena o la tristesa l'obra, perque te el cap mig mig i esta fent el braço.

El cabell esta lograt i el pentuato.

te la corba contraporta i te perfectament bonic al cos.

l'obra te un collaret que es de l'osclavelat.
La Sincio ensenyar (didachon).

Marta Castro

12-11-08

Galota ferit.

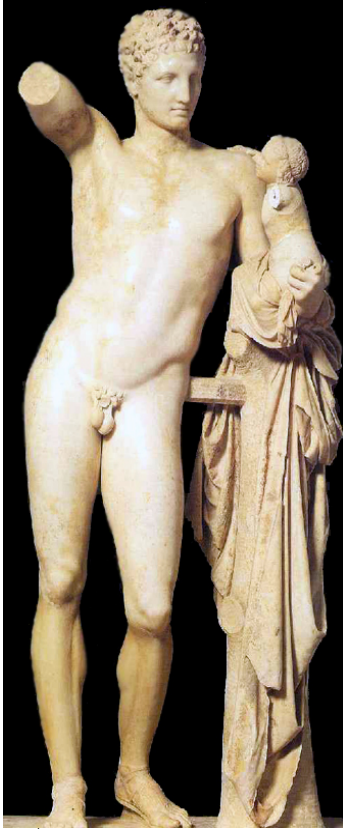
En la figura podem apreciar clarament com insinuen el moviment, ja que la seva posada posura fa que la seva musculatura estigui més realment marcada, o sigui que està en tensió. El seu rostre evoca sufriment ja que està fent el mal. Es pot apreciar clarament com l'escultura es clarament asimètrica ja que pel simple fet que en traçar un eix vertical cap de les parts es igual.

Es tracta d'una figura d'època hel·lenística, ja que el seu rostre evoca sentiments (en aquest cas de sufriment); hi ha molta tensió als músculs.

Es una figura commemorativa que evoca dolor, tristesa o sigui que commemora a una lluita i que ell a sigut ferit per algu. o sigui Representa un jove ferit en una lluita, en la funció d'aquesta la que ell a sentit perjudicat ja que es pot apreciar com té en el coll una mena de cordó.

9.7. Comentari publicat a la revista de l'IES

HERMES AMB DIONÍS INFANT (Dani Salmerón)

anterior.

Hermes en la seva posició (fet que li dóna una versemblança andrògina) anomenat corba praxiteliana. Aquesta corba encara s'exagera més en contraposició amb la recta que tenim al costat dret de l'obra que es tracta d'un pilar format per roba deixada en el lloc. Aquesta recta, a més de servir per allò ja citat abans, li serveix a l'autor per poder aguantar l'escultura, tècnica anomenada tercer peu.

A més d'Hermes, que segueix el cànon de bellesa típic dels grecs (escala 1/7), tenim justament a sobre del tercer peu ubicat un infant que resulta Dionís. Si ens fixem, Dionís, a diferència d'Hermes, no està aconseguit en l'apartat del realisme. Això es deu a la utilització del mateix cànon però a una mesura diferent (reducció de les mesures). El nadó, a més de la funció temàtica, ens resulta bàsic per a expressar la tendresa que surt de les mirades d'ambdós termes de l'escultura.

Per entendre el significat de l'obra, cal parlar una mica de mitologia grega. Hermes es fill de Zeus amb la seva esposa, Hera. Però Dionís, encara que fill de Zeus, es fruit d'una de les tantes infidelitats i en aquest cas amb Sèmele. Hera, enfurida, vol

L'obra a comentar es tracta de "Hermes amb Dionís infant" de Praxíteles, la qual es va erigir durant el a.C. i, per tant, en ple període de l'estil grec clàssic. L'obra es va de fer de marbre amb l'estil de la talla tracta d'un grup en forma exempta i totalment Avui dia es pot trobar l'escultura en el Museu d'Olímpia encara que originàriament es podia temple d'Hera. Aquesta obra representa, moment històric i cultural com per la punt més àlgid de l'època clàssica i

L'escultura que tenim davant ens presenta un Hermes adult amb una posició més natural que no pas obres anteriors tant del mateix període com d'etapes Això es degut a la forma de S que adopta seva posició (fet que li dóna una

matar Dionís i Zeus se'l fica en una ferida dins al seu naixement. En aquell moment, l'entrega al seu germanastre perquè el protegeixi i el cuidi. Dionís va acabar sent el déu del vi i de la festa.

A més del sentit mitològic, l'obra té un significat polític ja que commemora la pau entre les ciutats d'Helis i Arcàdia (els seus déus eren Dionís i Hermes respectivament).

En definitiva, l'obra exemplificadora i tòpica del grec clàssic ja va tenir la seva importància en el seu moment històric degut al seu significat commemoratiu.